

ระเบียบการ

หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา ของคณะธรรมทาน

บรรณาธิการและผู้จัดการ : นายธรรมทาส พานิช

สำนักงาน : ห้องธรรมทาน ริมทางรถไฟ สถานีไชยา

กำหนดออก : ออกเป็นรายตรีมาส ในเดือน กุมภาพันธ์ พฤษภาคม สิงหาคม พฤศจิกายน. (ปีละ ๔ เล่มหรือสามเดือนครั้ง) เล่มแรกออกในเดือน กุมภาพันธ์.

อัตราค่าบำรุง : ส่งทางไปรษณีย์ธรรมดาปีละ ๑ บาท. ส่งไปต่างประเทศ ปีละ ๑ บาท ๒๕ สตางค์. รับที่ห้องธรรมทาน (ไม่มีค่าส่ง) ปีละ ๑๕ สตางค์. รับประเภทถาวร ส่งค่าบำรุงอย่างต่ำครั้งละ ๕ บาท (สำหรับตลอด ๕ ปี) รับประเภทกระดาศดีพิเศษ เสียค่าบำรุงสองเท่า, คือ ทางไปรษณีย์ธรรมดาปีละ ๒ บาท ประเภทถาวรกระดาศดี ส่งค่าบำรุง ๑๐ บาท (สำหรับตลอด ๕ ปี)

การส่งเงิน : ต้องส่งพร้อมกับบอกรับ เงินจำนวนน้อย โปรดส่ง ธนบัตรหนึ่งบาท ต้องลงทะเบียนซองจดหมายนั้นด้วย, อย่าส่งธนบัตรในซองจดหมายที่ส่งโดยธรรมดา. เงินจำนวนมากต้องส่งทาง หมายดี ในนาม นายธรรมทาส พานิช ผู้จัดการคณะธรรมทาน อำเภอไชยา เป็นผู้รับ ส่งจ่ายเงินที่ทำการหมายดี ป. ณ. อ. ไชยา. หรือจะ ส่งเช็ค (ใบส่งจ่ายเงินของธนาคาร) ชะนิตเข้าบัญชี จ่ายในนาม คณะ ธรรมทาน ไชยา ก็ได้ ในกรุงเทพฯและธนบุรี จะส่งเงินบอกรับได้ที่ร้าน มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศ, ศึกษานูมิตรสมาคม สีแยกวัดตึก, บริษัทศรีภัทร ๖๑๑ ถนนบำรุงเมือง.

ตรีมาสานุสสรณ์

เมษายน ๒๕๕๕

สุกานุปสฺสึ วิหรนฺตํ

อินฺทุริเยสุ

อํสํวตํ

โกชนมฺหิ อมตฺตณฺญํ

กฺุสึตํ

หีนวิริยํ

ตํ เว ปสฺสทึ มาโร

วาโต รุกฺขํว ทฺพพฺลํ ๗

ผู้ซึ่งติดใจด้วยความหลงใหลว่างามอยู่เสมอ ไม่สำรวมอินทรีย์เสียเลย ไม่รู้ประมาณในการบริโภค เกียจคร้าน ไร้วิริยภาพ, – มารย่อมย้ายเขาแหลกกลายเป็น เหมือนลมพายุย้ายต้นไม้อ่อนแอหักยับเยิน ฉะนั้น.

สุกฺกมฺนุปคฺยุณฺตํ วิหรนฺตํ

อินฺทุริเยสุ

อํสํวตฺตม

โกชนเน อมาตฺราษญํ

กฺุสึทํ

หีนวิริยม

ตํ วั ปุสฺสทติ มาโร

วาโต วฤกฺษทฺรพฺพพฺลม ๗

Who-so lives delighting in this body and what pertains thereto, with senses unsubdued, immoderate in his eating, sluggish, inactive, –him verily doth Mara overturn as the wind a weakly tree.

มารมุงฺง ยียํผู้

หลงงาม

ปล่อยจิตต์, เสพตะกลาม

ไปยั้ง

แสนเกียจ, เกลียดการตาม

กอปกิจ

มารนุคฺค ฉกฺลมร้ง

รุกข์ล้มล้มโครม.

พฤษภาคม ๒๔๘๕

อสุภานุปลสุลี วิหรนตฺ อินฺทริเยสุ สุสํวตฺ
โกชนมฺหิ จ มตฺตถญฺ สทฺธํ อารทฺฐวีริยํ
ตํ เว นปฺปสทฺตี มาโร วาโต เสถวํ ปพฺพตฺ ๑

ผู้ซึ่งไม่ติดใจด้วยความหลงใหลว่างาม มีความสำรวมเป็นอย่างดีในอินทรีย์ทั้งหลาย ผู้
ประมาทในการบริโภค มีสัทธา ปราศรภัย, -มารยอมย่ำยีเขาไม่ได้ ดุจลมไม่อาจย่ำยีภูเขา
ลีลาแห่งทึบ ฉะนั้น.

อสุภมฺนุปลฺขุณฺตํ วิหรนฺตํ อินฺทริเยสุ สุสํวตฺม
โกชนเ จ มาตฺรราชญฺ ศฺรทฺธํ อารพฺฐวีริยมฺ
ตํ ไว น ปฺรสทฺเต มาโร วาทะ สฺลิมิว ปฺรุตฺม ๑

As a stormy blast cannot prevail against a rocky mountain, so the Evil One (Mara) cannot prevail against the man who lives not for the pursuit of pleasure, who guards well his senses, who is moderate in eating, who is possessed of unflinching faith, and who conserves his energy.

มารหอน ยียำผู้ ถ่มงาม
คุมจิตต์, เสพด้วยความ หยั่งรัง
เชื่อถุก, ปลุกเพียรตาม กอปกิจ
มารหลีก เช่นผาตั้ง ทึบแท้ลมระอา.

มิถุนายน ๒๔๘๕

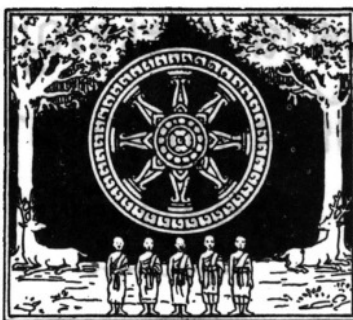
อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปฺริทฺเทศฺติ
อเปโต ทมฺสจฺเจน น โส กาสาวมฺรหฺติ ๑

เขาอยากจะนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ แต่เขายังมีกิเลสเครื่องข้อมจิตต์แน่นดั่งน้ำฝาด ปราศจาก
การบังคับตัวเองและสัจจะ, เขาผู้นั้นยังไม่มีค่าควรแก่การนุ่งผ้ากาสาวพัสตร์.

อนิฆฺกษายะ กายายํ โย วสุตฺรํ ปฺริทฺทาสฺยติ
อเปโต ทมฺสตุยามยํ น ส กายนมฺรหฺติ ๑

Whoso assumes tho so Yellow Robe, not free from blemish, lacking in self-restraint and truth, -such an one is unworthy the Yellow Robe.

กิเลส เปรีียบตั้งน้ำ ฝาดยา
จับจิตต์ ผู้ใดยัง ห่อนรื้อ
ทมจิตต์ ปราศทั้งวา- จาสัตย์
จักทรง กสาวพัสตร์ ฮื่อ ไปควร.

พระพุทธศาสนา ภาคความรู้ทั่วไป

ดูก่อนอานนท์! ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ใดๆ, ประพฤติ
ธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่, ผู้นั้นย่อม
ชื่อว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตถาคต ด้วยการบูชาอันสูงสุด.

มหาปรินิพพาน. มหา. ที.

ปีที่ ๑๐

กุมภาพันธ์ ๒๕

เล่ม ๑

ส. ค. ส. ๒๔๘๕

พุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาติไทยในแหลมทอง

ขอให้พวกเราชาวไทยในแหลมทอง ชวนกันส่งเสริมพุทธศาสนา
ให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้นในสมัยถึงพุทธศตวรรษกาล ด้วยการประพฤติ
ตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อย่างเคร่งครัด ทั่วกันทุกคน.

คณะบรรณาธิการแถลง

แม้ว่าจะได้มีอุปสรรคบางประการเนื่องจากสงคราม ทำให้กระดาษและสิ่งของแพง การไปรษณีย์ติดขัดบางอย่าง หนังสือพิมพ์พุทธศาสนาก็ยังคงออกตามเคย. การที่ผู้รับได้รับหนังสือช้าไปบ้าง ก็เนื่องจากรถเดินไม่สะดวก และบางถิ่น เช่นทางสุดปักษ์ใต้, ได้หยุดเดินอยู่ชั่วคราว. แม้ที่ได้รับ ก็คงมิได้รับช้าเร็วต่างกัน เนื่องจากต้องทยอยส่งทีละน้อยๆ เท่าที่เจ้าหน้าที่จะอำนวยให้ส่ง.

แถลงการประจำปีของคณะธรรมทาน เคยมีในเล่มขึ้นปีใหม่เสมอ. แต่สำหรับครั้งนี้ ยังไม่ได้รับบัญชีจากสาขาจำหน่ายบางแห่ง จึงนำลงไม่ทัน. หวังว่าจะนำลงได้ในเล่มหลัง.

โดยเฉพาะท่านขุนอักษรสรรค์ อูคร เราขอเรียนว่า เรามีคำตอบปัญหาของท่านที่ถามไป ยืดยาวเหมือนคำตอบเรื่องกรรมกับอนัตตาขัดกันหรือไม่ ซึ่งนำมาลงในเล่มนี้ จึงไม่อาจนำลงพร้อมกันได้ ขออภัยด้วยในการที่ทำให้ต้องรอนานไปสักหน่อย. และยิ่งกว่านั้น เรามีเรื่อง“มัญจกฤต”ไว้สำหรับจะลงด้วย แต่หน้ากระดาษไม่อำนวย. แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าท่านผู้อ่านได้ตรวจดูให้ทั่วถึงแล้ว จะเห็นได้ว่ามีเรื่องชนิดที่พอจะเรียกว่า “ชั้นประถม” อยู่แล้วเหมือนกัน ในเล่มนี้.

สำหรับเรื่องทางฝ่ายมหายานนั้น ในเล่มนี้ เรามีเรื่อง เช่น กับเรื่องอมิตาภา. ผู้จะอ่านเรื่องฝ่ายมหายาน จะต้องทราบไว้ด้วยว่า นิิกายนี้ได้แตกแยกและเหินห่างออกไปจากกันทุกที ทั้งสมัย สถานที่ และบุคคล จึงมีเรื่องที่ชวนให้เกิดความปลาบใจ. แต่ถ้ามองให้ซึ่งถึงใจความแล้ว จะพบสาระที่มีประโยชน์ ไม่น้อยกว่าที่เราจะพบได้จากทางฝ่ายเถรวาทของเราเอง. โปรดอ่านด้วยดี เทอญ.

สวัสดิ์

ส. ค. ส. ๒๔๘๕

พุทธทาสภิกขุ

ในสมัยที่วันแห่งมหาสงคราม กำลังกรุ่นไปทั่วทุกมุมโลกเช่น
นี้ เมื่อนึกถึงการส่งความสุขปีใหม่ทั่วสากลโลกทั้งมวลแล้ว ให้รู้
สึกเหนื่อย. มนุษย์กำลังต่อสู้เพื่อความเปนความตาย แห่ง
“เกียรติยศของชาติ,” มิใช่เพื่อตัวเองโดยจะเพราะนั้น ย่อมยาก
ที่จะปลีกเวลามาฟังถ้อยคำอันปราถนาถึงความหยุดสงบได้, จนกว่าจะรู้
สึกว่าเกียรติแห่งชาติของตน จะได้อยู่ในสภาวะที่ปลอดภัยเสีย
ก่อน. แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ทั้งชาติที่แพ้และชนะ ทั้งที่จะแพ้และ
จะชนะ ย่อมรู้สึกได้บ้างไม่มากก็น้อยว่า การที่จะขึ้นยืนกราน
สงครามไว้นี้ เปนเพราะมานะทิฐฐิของตนอย่างเดียว. โดยไม่
ต้องมีใครมาสะกิดเตือน เขาก็ย่อมทราบกันอยู่ว่าสงครามนี้เป็นสิ่ง
ที่น่าระอาเพียงไร. บางทีท่านผู้ทำสงครามนั้นๆ จะทราบดีสืบไป
ว่า การที่ลงทุนซื้อความมีหน้ามีตา ด้วยชีวิตแห่งพลเมืองในชาตินั้น
เองเป็นจำนวนล้านๆนั้น เป็นการซื้อเอาความมีหน้ามีตาชั่วคราวเท่า
นั้น หรือบางทีจะเพียงไม่ถึงชั่วชีวิตของตนเองด้วยซ้ำไป แล้วก็จะ
เปลี่ยนแปลงเป็นอื่นอีก, เพราะว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องเปลี่ยนแปลง
โดยแน่นอนอย่างไม่มีข้อยกเว้น. แม้จะเป็นดังนี้ ก็ไม่มี
ท่านผู้นำคนใด คิดที่จะแผ่อำนาจของตนตามแบบแห่งธรรมานุภาพ
ดังที่พระเจ้าอโศกมหาราชเคยกระทำ.

คณะมิสชันนารี และคณะเผยแพร่ธรรมต่างๆ ล้วนแต่กำลังทำงานเพื่อสันติภาพ, มีกองทัพที่ทำงานเพื่อความรอดพ้นของปวงสัตว์ (Salvation Army). แต่ก็ไม่สามารถเอาชนะมารร้ายแห่งการเมฆาติเมฆาสงครามของมนุษย์ส่วนรวมได้. ทั้งนี้เพราะว่าการชี้แจงชักชวนให้แสวงหาเกียรติ หรือบางคราวก็เพียงแต่กู้เกียรติของชาตินั้น มนุษย์ได้ทำกันมากกว่าการชี้แจงชักชวนเพื่อความสงบสุขของโลก มากมายหลายสิบเท่าตัว. คณะมิสชันนารีส่วนมากก็ทำงานช่วยให้รอดเพียงเพื่อลี้มตาจากความเป็นปาดอย มาเป็นคนธรรมดาที่จะสมัครทำสงครามเพื่อภูษาติของตนต่อไป. ข้าบางคณะก็เป็นเครื่องมือของการเมืองเสียอีก ซึ่งเท่ากับเป็นอุปกรณ์แห่งสงครามด้วยส่วนหนึ่ง. การเผยแพร่ธรรมชนิดที่จะทำให้มีความรักใคร่เห็นอกเห็นใจกันด้วยอำนาจแห่งเมตตาอันแท้จริงนั้น มนุษย์แห่งโลกสมัยปัจจุบันเห็นว่า เป็นภัยแก่ชาติอยู่หลายประการ ถึงกับอาจคิดไปว่า ถ้าใจดีเกินไปแล้ว อาจยกประเทศของตนให้แก่คนที่มาขอ ทำนองพระเวสสันดรให้ทานลูกเมียแก่യാจกไปก็ได้. เพราะเหตุนี้เองมนุษย์ในสมัยนี้ จึงอบรมอนุชนของตนให้ตระหนี่การให้อภัย และให้รู้สึกแต่เพียงว่าเกิดมาเพื่อเกียรติ และเกียรตินั้นก็คือการรบเพื่อแก้แค้น และเพื่อขยายอำนาจของตนออกไปเท่านั้น. เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ควรจะรู้สึกแปลกประหลาดใจอย่างใด ในการที่สงครามของโลกจะต้องขยายตัวเป็นสงครามขนาดใหญ่ยิ่งขึ้นทุกที กระทั่งจะเรียกว่าบรมมหาสงครามกำลังสอง กำลังสาม สี่ ห้า หก ก็ยังไม่สม และไม่รู้ว่า จะเรียกอย่างไรในที่สุด, และทั้งมหาสงครามนี้จะถี่เข้ากว่าเดิม. ไม่มีทางอื่นใด ที่จะทำให้ขนาดของมหาสงครามหดเล็กลงๆ และห่างเข้า นอกจากการที่มนุษย์จะพากันหันมาเอาใจใส่ต่อหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อสันติภาพอย่างแท้จริง ให้มากเข้าเท่านั้น.

มนุษย์ทั้งโลก ต้องหายเข้าใจผิด ที่เคยเข้าใจมาว่าเมตตากรุณา เป็นของทำชาติให้อ่อนแอ และการสงบใจจากตัณหานานาประการนั้น ทำให้ชีวิตนี้ขาดสาระประโยชน์อันจะพึงได้นั้นเสียก่อน จึงจะสามารถ หันหน้ามาร่วมสมาคมกันกำจัดสงคราม ให้สูญหายไปจากโลกได้. และการที่มนุษย์ทั้งโลก จะกลายมาเป็นมนุษย์ชนิดที่ไม่อำนวยการเกิดของสงครามได้นั้น ต้องเนื่องมาจากมนุษย์ส่วนน้อยๆ มีความรู้สึกในเรื่องที่กล่าวมานี้ จนถึงกับอาจหรือสามารถที่จะจับผู้ริเริ่มทำตนเป็นผู้นำชนิดเมตตากรุณาของตน ไปส่งโรงพยาบาลโรคจิตต์เสีย ทั่วๆคราวที่บุคคลประเภทนั้นเกิดขึ้น หรือมีทีท่าจะเกิดขึ้น. ในเวลานี้ บางประเทศได้จัดการตอนบุคคลผู้มีจิตใจไม่สมประกอบ เพื่อไม่ให้มีพิษพันธุสืบไป, และบุคคลผู้ไม่ฝ่สงคราม อาจถูก จัดเข้าในบุคคลประเภทที่ไม่สมประกอบนั้นด้วย ก็ได้. เมื่อเป็น เช่นนี้ เราควรเข้าใจกันไว้ว่า การที่จะทำให้มนุษย์หม่นหมองๆเกิดฝ่ สันติสุขขึ้นมาให้ได้นั้น เราต้องช่วยกัน, และช่วยกันอย่างมากทีเดียว. ในบัดนี้เราขาดนักบุญผู้กล้าพูดความจริง ป่าวประกาศ ความจริง จนยอมเสียชีวิตของตัว เช่นพระเยซูคริสต์ ได้เคยทำ มาแล้ว, และเราขาดผู้กล้าสละโลก ออกทำตนเป็นตัวอย่างแห่ง บุคคลผู้มีความสุข ดังเช่นพระอรหันต์ทั้งหลายท่านกระทำกันมาแล้ว แต่กาลก่อน โลกจึงขาดการโปรประกาศานดา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ชนิดที่เข้าไปจับเอาใจของสัตว์ทั้งหลาย ให้ยอมรับยอมบูชาความจริง อันสงบสุขนั้นๆ. เพราะฉะนั้น เราควรจะกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า บุคคลที่กล้าทำเช่นนั้นคนหนึ่งๆ ล้วนแต่ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีส่วนแห่งการ หนุนเหนี่ยวโลกไว้ในสันติสุขอันแท้จริง แม้ว่าโลกจะรู้จักหรือไม่

รู้จักบุคคลผู้นั้นเสียเลยก็ตาม. และนั่นแหละคือส่วนหุ่นแห่งความเป็นผู้ก่อสร้างสันติสุขให้แก่โลกอย่างแท้จริง ซึ่งคนทุกคนที่กำลังกลัวภัยแห่งสงครามอยู่ในบัดนี้ ควรจะรู้สึกขอบใจท่าน โดยทั่วหน้า.

ประเทศไทยเรา ไม่มีส่วนแห่งการก่อสงคราม. ถ้าประเทศไทยจะก่อสงคราม ก็ต้องเป็นสงครามธรรมนุภาพตามแบบแห่งพระเจ้าอโศกมหาราชโดยแท้. เราจะถือว่า ลัทธิกระหายเลือดในสงครามนั้นแหละ คือศัตรูของเราซึ่งเป็นผู้แทนแห่งธรรม. เราจะทำสงครามกับลัทธินั้นๆ จนกว่าจะสิ้นลมหายใจไปที่ละคนๆ. เราควรยอมตายเพื่อเอกราชของลัทธิธรรมนุภาพ ! เพราะฉะนั้น ในสมัยที่ลัทธิกระหายเลือดกำลังกรุ่นไปทั่วโลกนี้ เราจึงมาส่งความสุขปีใหม่แก่กันและกัน ด้วยการแผ่เมตตาจิตต์และตั้งปวารณาว่า จะทำสงครามเพื่อความเป็นอยู่ของลัทธิธรรมนุภาพอันนี้กันเถิด เพราะมิใช่สมัยแห่งการนั่งนอนนิ่งๆเสียแล้ว.

ฉะนั้น ความสุขปีใหม่ที่ข้าพเจ้าส่งมายังพี่น้องเพื่อนพุทธบริษัททั้งหลายในปีนี้นั้น คือคำชักชวนพี่น้องทั้งหลายร่วมกันตั้งอธิษฐานจะต่อสู้เพื่อเอกราชแห่งลัทธิธรรมนุภาพ เพื่อให้ประเทศไทยคงอยู่ในฐานะเป็นประเทศนำของลัทธิไฟสันติสุข, และให้ลัทธิธรรมนุภาพยังคงอยู่ ในฐานะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองโลก ตามพระพุทธประสงค์สืบไป.

ไชยา

๒ ธันวาคม ๒๔๘๔

ตรีมาสากลัทธิขิตกาลพจน์

มามบูชา ๒๔๘๕

สิ่งควรคิดในคาบแห่งสมัยมามบูชานี้ คือบรรดา **พระอรหันต์**
และ **การประชุม** ครั้งสำคัญของพุทธศาสนา ! เราจงมาถือเอาคติ
แห่งสมัยมามบูชาให้ได้ตามที่ควร !

ผู้ที่แห่งสนิทจากฝนคือกิเลส เป็นอิสระจากอารมณ์ที่กดทับดวงใจทั้ง
ปวงนั้น คือพระอรหันต์. โดยส่วนใหญ่ พอจะเปรียบได้กับผีเสื้อตัวสวย
บินโบกไปมาในอากาศโดยปราศจากความทุกข์ร้อนแต่อย่างใด. พวกที่ยัง
เปียกและอยู่ ด้วยความหลงไม่รู้จริง จนมีความโลภโกรธหลงเป็นเจ้าของนั้น
คือบุดูชน, ซึ่งในบางแง่ พอจะเปรียบกันได้กับหนอนตัวแก้ว หรือตัวด้งแค้
ที่ยังอ่อนอยู่ ยังไม่สามารถโบกบินไปในอากาศ. ถ้าบุดูชนเรา รู้จักพระ
อรหันต์ได้ถูกต้องจริงๆแล้ว ก็คงจักทะเยอทะยานเพื่อจะเป็นพระอรหันต์
เช่นเดียวกับที่ถ้าตัวหนอนผีเสื้อรู้จักผีเสื้อตัวที่แก่บินได้ดีแล้ว มันก็จะทะเยอ
ทะยานเพื่อจะเป็นผีเสื้อตัวแก่นั้นเสียโดยเร็ว ฉันทิดก็ฉันทันั้น. แต่จงพิจารณา
ดูตัวหนอนที่มีวแต่กักกินขอดไม้ และตัวด้งแค้ที่อยู่ในกะเปาะแข็งของมันนั้น
เถิด มันหลับหูหลับตาของมันอย่างไร และมันจะรู้จักตัวผีเสื้อที่บินโบกไปมา
อยู่เบื้องสูงนั้นอย่างไรได้ ว่านั่นคือบิดามารดาและญาติของมัน ที่เป็นอิสระ
ไปแล้ว. โดยทำนองเดียวกันนี้ หนอนด้งแค้คือบุดูชน, ซึ่งทั้งที่ในวันอนาคต

ข้างหน้า ตนก็จะเป้นพระอรหันต์กะเขาคนหนึ่ง, แต่ในบัดนี้ ก็ยังกำลังไม่รู้ จักตัวผีเสื้อกล่าวคือพระอรหันต์อยู่นั่นเอง. เมื่อเป้นเช่นนี้แล้ว โฉนจัก หยั่งรู้เลยไปถึงรสแห่งสุคนธชาติอันหอมหวาน ในใจกลางแห่งดอกไม้อันสวยงามนั้นได้เล่า.

พระอรหันต์ ! พระอรหันต์ !! นี่คือคำที่ฟังยากอย่างที่สุด, เช่นเดียวกับคำว่า “น้ำหวานในดอกไม้” เป้นของฟังยากที่สุดสำหรับตัวหนอนและตัวด้วงแค่นั้นเหมือนกัน. ถ้าเราทำนทั้งหลายจะฟังไม่ออกเอาเสียเลย การทำพิธีมาฆบูชาของเราในคาบนี้ ก็จะไร้ความหมาย และกลายเป็นการเล่นสนุกอย่างของเด็กๆหรืออะไรอย่างหนึ่ง เท่านั้น. เพราะว่าวันนี้ เป้นวันประชุมใหญ่ของพระอรหันต์ ซึ่งมีจำนวนถึง ๑๐๐๐ เศษ และเป็นการประชุมครั้งสำคัญครั้งเดียว ซึ่งมีพระผู้มีพระภาคเจ้าเป้นประธานของที่ประชุม, พวกเราจึงพากันมาทำพิธีมาฆบูชา เพื่อเป้นที่ระลึกแต่ท่าน. ถ้าเรารู้จักท่านจริงๆ **เหมือนตัวผีเสื้อรู้จักผีเสื้อด้วยกัน มิใช่ตัวแก้วหรือตัวด้วงแต่รู้จักตัวผีเสื้อ** แล้ว เสียงว่าพระอรหันต์ ก็จะดังขึ้นเองในโสตประสาทของเรา และเกิดมาจากภายในห้วงแห่งดวงใจอันลึกซึ้ง. และพร้อมกันนั้น “รสแห่งน้ำหวานในดอกไม้” ก็จะซึมซาบขึ้นมาเองที่ชีวหาประสาทแห่งดวงใจของเราบ้าง ไม่มากก็น้อย อันเป้นรสชนิดเดียวกันกับที่ท่านเหล่านั้นมีซึมซาบอยู่เองเป้นธรรมดา. ภายของเราก็จะถูกอาบรดด้วยตัวธรรมแท้. แล้วเราก็จะเข้าใจความหมายแห่งคำว่า พระอรหันต์ เพิ่มมากขึ้นอีกครั้งหนึ่งในขณะนั้น. และเป็นอันว่าเราได้คึดจากสมัยมาฆบูชาของเรา จากเสียงที่ว่า พระอรหันต์ๆ อย่างไม่เสียหลาย.

ทีนี้เรามาถึงคำที่ว่า การประชุมใหญ่.

เราประชุมกันทำมาฆบูชา ในวันเพ็ญแห่งเดือนมาฆะคือเดือนสามทุกปี. ถ้าเราทุกคนที่มาประชุม รู้จักพระอรหันต์ได้ถูกต้องตามนัยที่กล่าวมา ก็จะ

ได้ชื่อว่า มีการประชุมใหญ่ของ “ศิษย์พระอรหันต์ !” และยิ่งกว่านั้น ถ้าหากว่าในขณะที่นั้น ดวงใจของเราทุกๆคน อาบรดอยู่ด้วย “รสหวานแห่งดอกไม้” ตามนัยที่ว่ามา ก็จะได้ชื่อว่า เราทุกๆคนต่างอัญเชิญองค์พระอรหันต์มาด้วยองค์หนึ่ง ๆ ทุกๆคน ! การประชุมใหญ่นี้ ก็มีทั้งพระอรหันต์ และศิษย์ของท่าน !!

ครั้งกลับไปท้อแท้ ผู้ที่ไม่ประมาทยอมยึดเอารสแห่งธรรมไว้เป็นของประจำตัวได้ ไม่ตกร่วงเสียเมื่อออกจากที่ประชุม ซึ่งเป็นการพิกตัวให้หลุดจากกะเปาะฟองได้โดยเร็ว. ครั้นได้ยินคำว่าพระอรหันต์เข้าในทีใด หรือเมื่อใดอีก ความรู้สึกอันก่อน ย่อมมีประจำขึ้นมาเอง และเพิ่มมากขึ้นกว่าเก่า ในที่สุดก็เป็นผีเสื้อที่กล้าแข็ง ไม่รู้จักทุกข์ร้อน และไม่รู้จักตายอีกต่อไป.

กอไฟ่กอใหญ่ ย่อมมีแขนงยึดกันซับซ้อนแน่นขนัดยึดเยียดอยู่กะลำ อันเบียดชิดกันอยู่ของมันเอง แต่หน่อของมันก็สามารถโผล่ขึ้นกลางกอ และเจริญงอกงามเป็นลำใหญ่สมบูรณ์ด้วยแขนงเช่นเดียวกัน โดยไม่ติดขัด. ทั้งนี้ เพราะว่าหน่อไฟ่นั้น ส่งยอดอันเก๋เกี้ยวของมันขึ้นไปได้อย่างน่าดู. เพราะฉะนั้น ในบางคราว พระอรหันต์จึงถูกเปรียบด้วยหน่อไฟ่ ซึ่งหมายความว่า หลีกออกมาจากรกชฎอันแน่นหนาของโลกได้ โดยง่ายดาย.

ในบางแห่ง พระอรหันต์ถูกเปรียบไว้ด้วยนอแรด คือเป็นของเดี้ยวโดด ไม่มีอะไรเกี่ยวเกาะได้. เป็นผู้อิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้การจ้าง หรือสินน้ำใจของผู้ใด, ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของใคร, ไม่ติดสถานที่ ไม่ติดบุคคล ไม่ติดรสอาหาร, และที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือ **ไม่ติดตัวเอง.**

ในการอาศัยผู้อื่นเลี้ยงชีพเป็นอยู่นั้น พระอรหันต์ถูกเปรียบด้วยแมลงผึ้ง. ผึ้งเที่ยวหาน้ำหวานตามดอกไม้ โดยกลีบหรือส่วนใดของดอกไม้ และสีหรือกลิ่นของดอกไม้ ไม่ยับเยินหรือเสียไป ทั้งยังคงติดลูกติดผลได้ด้วยการช่วย

พระสมณะของตัวแมลงนั้นเสียอีก. พระอรหันต์เปนมุนี ที่ยิวแสวง
 บิณฑบาตรแต่เพียงเหยี่ยวอาทิตย์ภาพ โดยไม่ต้องมีใครได้รับความเดือดร้อน
 ช้ำยังอำนาจบุญอันเป็นที่ตั้งแห่งประโยชน์สุข ให้สำเร็จแก่ทายกนั้นๆ ตาม
 สมควรแก่ความที่ท่านเป็นทักขิณียบุคคล. ออกจากเมืองนั้นสู่เมืองนี้
 เมืองนี้ไปสู่เมืองโน้น เช่นเดียวกับผึ้งที่ออกจากดอกไม้ดอกนี้ไปสู่ดอกไม้โน้น โดย
 ไม่หยุดหย่อน ก็ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นที่รังเกียจแก่สิ่งใดหรือผู้ใด.

เมื่อเปรียบกับการเดินทางด้วยเรือในทะเล พระอรหันต์ถูกเปรียบด้วย
 เรือที่ไม่แล่นและไม่จอด. ไม่แล่น เพราะหมควัฏฐสงสาร, ไม่จอด เพราะ
 หมคภพ ไม่ติดอยู่ในภพนั้นภพนี้ ซึ่งเป็นเสมือนการจอด. เพราะไม่แล่นและ
 ไม่จอด จึงเป็นผู้ข้ามขึ้นฝั่งโลกุตระไปแล้ว. คนแล่นก็ลอยเตงไม่สิ้นสุด,
 คนจอดก็ติดอยู่ณที่นั่นเอง เช่นเดียวกับคนจมเหมือนกัน.

เมื่อเปรียบกับคนตกทะเล พระอรหันต์เป็นพวกที่ว่ายเข้าฝั่งขึ้นบกได้
 ด้วยความสวัสดิ. พวกนอกนั้นกำลังจมน้ำตายบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง เพิ่ง
 จะเข้าถึงฝั่งบ้าง. เมื่อจิตใจของพวกอื่นมัวว่ายอยู่ในน้ำคือความโง่ของตัว
 เอง พระอรหันต์ท่านนั่งอยู่บนบก กล่าวคือความรู้ ความบริสุทธิ์ และความ
 สุขสงบเย็นรวมกันเป็นองค์สาม.

เพียงเท่านี้ ก็เป็นตัวอย่างอันแสดงว่า พระอรหันต์เป็นผู้ที่ประกอบด้วย
 คุณธรรม ประเภทที่เป็นความแห้งสนิทสักเพียงไร. ความยากจนเป็นเสมือน
 ความเปียก, คนจนจึงกระหึ่มที่จะเป็นคนมั่งมี โดยคิดวานั้นเป็นคนแห้ง.
 ครั้นรู้รสอันแท้จริงของความมั่งมีแล้ว ก็รู้อีกว่าความมั่งมีนั้นก็เป็ความ
 เปียกด้วยเหมือนกัน แต่เป็นน้ำอึกชนิดหนึ่ง, คนมั่งมีจึงกระหึ่มที่จะเป็นคน
 มีอำนาจวาสนา เช่นเป็นราชา หรือมหาราชา. ครั้นรู้รสแห่งความเป็น
 มหาราชาเข้า ก็พบว่านี่ก็เป็นความเปียกอีกเหมือนกันนั่นแหละ และเป็นน้ำอึก
 ชนิดหนึ่ง จึงกระหึ่มต่อไปอีก เช่นกระหึ่มเพื่อเป็นเทวดา. แต่จะเป็น

อย่างไรก็ตาม ถ้ายังตกอยู่ภายใต้ความหลง ไม่รู้จักสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นอย่างจริง มันก็ไม่พ้นที่จะเป็นเพียงความเปื่อยกษะชนิดหนึ่งเท่านั้น. เมื่อได้ท่องเที่ยว และได้ผ่านจนรู้รสมาแล้ว ก็อยากข้ามขึ้นพ้นสิ่งเหล่านั้น, หยั่งทราบได้โดยอนุ-มานแล้ว ก็กระหยิ่มใคร่เพื่อจะเป็นพระอรหันต์ อันเป็นความแห่งสันทิอย่างแท้จริง.

ในวันเช่นวันนี้ (เพ็ญเดือนสาม), ท่านผู้แห่งสันทิทั้งหลายได้ประชุมกัน. เรามาประชุมกันทำพิธีกันในวันนี้ ก็เพื่อเป็นที่ระลึกแก่ท่านเหล่านั้น. เพราะฉะนั้น เราจึงต้องเป็นผู้แห่งสันทิ, หรือเป็นฝักฝ่ายแห่งบุคคลผู้แห่งสันทิด้วย โดยไม่ลืมเสีย.

พุทธทาสภิกขุ

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๕

(ข้อความเหล่านี้ เป็นข้อความที่ได้กล่าวในที่ประชุมในวันมาฆบูชา
ส่งมาในฐานะเป็น อภิลักขิตกาลพจน์, และเพื่อรักษาสำเนาไว้).

ความสุขอันแสนสะอาด

“ฉันเป็นกรรมกรแท้ ๆ : ฉันหาเข้ากินคำ หาผ้าพอดกาย ไม่ได้ทำให้ใครชัง ไม่มีอิจฉาใครที่ได้ความสุข ยินดีในความดีของผู้อื่น สะกดใจในส่วนภัยที่มีแก่ตัว และความพอใจมากที่สุดของฉัน ก็คือเมื่อเห็นนางแกะกินหญ้า และลูกแกะกินนม.”

ตามใจท่าน -พระมงกุฎ

ปฤศนาคำทาย

เรื่องยี่งนกอินทรี

ข้อความต่อไปนี้ เป็นปัญหาธรรม ที่ผูกขึ้นโดยสำนักนโฆหาร และความคิดของพี่น้องชาวไทยภาคอิสาน. “เพื่อนผู้หนึ่ง”ส่งมาให้ข้าพเจ้าเห็นว่าเปนอาหารแห่งความคิดที่มีรสดีเหมือนกัน จึงส่งมาฝากเพื่อนผู้อ่าน ลองย่อยดูบ้างตามใจชอบ. —“สิริवास”

ดูล่า นางจิตตกุมาร
เจ้าจงไปยังเมืองฟ้าฉะฉินก่อน
ยังจักได้ผ้าฝืนออนเช็ดน้ามตา
ยังมีสะกุน้า นกอินทรีทั้งห้า
จับอยู่ที่ฟ้า ต้นเคื่อ
ต้นเคื่อนั้น จะตูปบผา
มีดอก อยู่สี่ดอก
แต่ละดอกละดอก มีแก้วอยู่ไหน
นกอินทรีทั้งห้า
จับจิกกินดอกเดือนนั้น
อยู่ทุกวันทุกวัน

ดูก่อน นางจิตตกุมาร
เจ้าจงไปยังเมืองพาราณสีโน้นเสียก่อน
เจ้าจะได้ผ้าเนื้ออ่อน เช็ดน้ามตา
ยังมีสกุณา นกอินทรีห้าตัว
จับอยู่ที่ต้นมะเคื่อ
ต้นมะเคื่อนั้น จตูปบผา
มีดอก สี่ดอก
แต่ละดอกๆ มีแก้วอยู่ภายใน
นกอินทรีทั้งห้าตัวนั้น
จิกกินดอกมะเคื่อ
อยู่ทุกๆวัน

เจ้าจงไปหยิ่งนกอินทรี
 ทั้งห่านนั้นให้ตาย
 แล้วจึงถือเอาแก้วทั้งสี่ดวงนั้น
 ให้เจ้าไปเอาต้นไม้ต้นหนึ่ง
 ปายมันเปียเมื่อฟ้าฮอดพุ่ม
 กทมันเท่าอะเวจีไผ่ลุ่ม
 ม้าเห็ดหน้าแก้งสำหรับยิง
 ให้ไปเอาต้นปอปานเปีย
 มาเห็ดหน้าแก้ง
 ให้เอาหนดเตา เขากะตาย
 มาถ้ำลูก
 นกอินทรีทั้งห่านนั้น ถ้าหยิ่งโตเดียว
 มันเลาเอากันกับคืนมาได้
 ต้องยิงให้มันตายพร้อมกันทั้งห้าโต
 ให้ยิงเวฬุมันอำปากคืน
 ให้ว่าคาถา อ๊ะ อ่า อี้ อี
 อี อี้ อู้อู เอ โอ ไอ เอา อำ อะ
 แห้วจิ้งหยิ่ง.

เจ้าจงไปยิงนกอินทรี
 หัวตัวนั้นให้ตาย
 แล้วจงเอาแก้วสี่ดวงนั้นมา
 ให้เจ้าไปเอาต้นไม้ต้นหนึ่ง
 ปลายมันเปียถึงฟ้าจคพรหม
 รากแก้วมันถึงอเวจีภายใต้
 มาทำหน้าที่สำหรับยิง
 ให้ไปเอาต้นปอปานเปีย
 มาฟันทำสาย
 ให้เอาหนดเตา เขากะตาย
 มาทำดอกหน้าไม้
 นกอินทรีห้าตัว ถ้ายิงแต่ตัวเดียว
 มันกลับช่วยกันชิงเอาคืนไปได้
 ต้องยิงให้มันตายพร้อมกันทั้งห้าตัว
 ให้ยิงเวลามันอำปากขึ้น
 ให้ว่าคาถา อะอ่า อี้
 อี้ อู้อู เอ โอ ไอเอา อำอะ
 แล้วจิ้งหยิ่งไป.

ข้อที่อยากทราบว่าได้แก่อะไรเอ่ยนั้น คือ

๑ นางจิตตกุมาร ๒ เมืองพาราณสี ๓ ผ้าเนื้ออ่อนเช็ดน้ำตา ๔ นก
 อินทรีห้าตัว ๕ ต้นมะเดื่อ ๖ ดอกมะเดื่อสีดอก ๗ แก้วในดอกมะเดื่อ ๘ กิ่ง
 ดอกมะเดื่อทุกวัน ๙ ต้องยิงนกห้าตัวนี้ ๑๐ แล้วเอาแก้วมา ๑๑ ต้นเตี้ยจค

พรหม ๑๒ รากถึงอเวจี ๑๓ ปอบ้านเตี้ยทำสาย ๑๔ หนดเต่าเขากระต่ายทำลูก
๑๕ ต้องยิงหมดทั้งห้าตัว ๑๖ ยิงตัวเดียวมันช่วยกันกูกลับคืนอีก ๑๗ ยิงเวลา
มันอ้าปาก ๑๘ ว่าคาถา อะอาอิอิ ฯลฯ.

ขอเชิญ ท่านขบข้อ
ตามแต่ ท่านจักสา-
๑๘ อย่าง วางหล่นมา
ได้แก่อะไร ได้

ปฤศนา
มารธได้
จนสุด
โปรดซื้อรรดถลง.

“สิริवास”

อาชีพ

คนได้เปรียบ สัตว์มาก เลี้ยงปากท้อง
สัตว์กินหญ้า เสาะหญ้า ไม่หาเนื้อ
คนเราไป ได้ทุกท่า อู่สำหรับเถิด
จงบากบั้น หมั่นหา เป็นอาชีพ

เพราะสัตว์ต้อง สืบเสาะ ละเพาะเหยื่อ
ไม่รู้เพื่อ ผ่อนผัน แลกกันกิน.
เป็นต้องเกิด ผลนับ เป็นทรัพย์สิ้น
สั่งสมสิน ส่วนได้ ให้ใหญ่โต.
ของ พระยาอุปกิต.

เซ็น

เซ็น คือพุทธศาสนาแขนงหนึ่ง ซึ่งนับถือและปฏิบัติกันอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปกระทั่งยุโรปและอเมริกา. เรื่องนี้น่าสนใจทั้งในส่วนหลักธรรม และความเป็นไปที่เกี่ยวข้องแก่การเมืองของญี่ปุ่น ตลอดถึงที่เกี่ยวกับประวัติแห่งความเป็นมาของพุทธศาสนาด้วย. แต่เพราะเป็นเรื่องยาว เราต้องศึกษาและทำความเข้าใจกันทีละตอนๆ ตามที่ข้าพเจ้าจะมีโอกาสนำมากล่าวสู่กันฟัง. ฉะเพาะในครั้งนี่ จะกล่าวส่วนหลักธรรมอย่างย่อๆ พอเป็นเครื่องกำหนดในเบื้องต้น โดยทั่วไปเสียคราวหนึ่งก่อน.

อินุทปญฺญโณภิกขุ.

คำว่า เซ็น (Zen) ตรงกับคำบาลีว่า ฌาน, แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติลัทธินี้ ไม่ยอมจำกัดความหมายของคำว่า เซ็น แต่เพียงว่า ฌาน ซึ่งหมายถึงสมาธิโดยตรง, ท่าน ส.โอคาตา ได้เขียนคำจำกัดความไว้ว่า “เซินมิได้เป็นเพียงลัทธิศาสนาล้วนๆ หรือปรัชญาล้วนๆ แต่ได้เป็นอะไรบางอย่างที่ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น และมีของสองอย่างที่กล่าวมานั้นรวมอยู่ด้วยทั้งหมด, คือมันเป็นตัว ชีวิต นั่นเอง.” ข้อนี้ ทำให้พวกเราซึ่งไม่เคยรู้จักลัทธินี้มาก่อน พอจะทายได้ว่า พวกลัทธินี้ หรือผู้ที่สมัครเข้ามาถือพุทธศาสนาตามลัทธินี้นั้น ไม่มีจุดประสงค์ตรงจะเรียนรู้หลักทฤษฎี หรือแนวปรัชญา แต่เขาต้องการเปลี่ยนสิ่งที่เรียกว่า ชีวิต เสียทีเดียว. และทั้งยังเห็นว่า เพียงลัทธิศาสนาที่ตั้งไว้ หรือหลักปรัชญาที่เป็นแนวสำหรับคิดนั้น ไม่พอแก่การพ้นทุกข์ หรือที่เรียกว่าเอาตัวรอดได้ เขาจึงกำหนดให้

คำว่า เซ็น หมายถึงตัวชีวิตเสียทีเดียว ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นได้ขึ้นหนึ่งแล้วว่า เซ็นคือวิธีการปฏิบัติที่เปลี่ยนชีวิตอันเป็นทุกข์ ให้กลายเป็นชีวิตที่เป็นสุข, ไม่หมายแต่เพียงการเจริญญาณ หรือสมาธิล้วนๆ แม้ว่าคำว่าเซินนี้ จะได้เลื่อนมาจากคำภาษาจีนว่า ซาน, ซึ่งเลือกมาจากคำบาลีว่าฌาน, หรือสันสกฤตว่า ชฺยาน ดังกล่าวมาแล้วก็ตาม.

มหาเถระองค์แรก ที่ได้จัดตั้งพุทธศาสนานิกายเซินนี้ขึ้นนั้น มีนามว่า โปธิธรรม. ท่านผู้นี้ได้วางหลักของเซิน หรือลัทธิ ชฺยาน ของท่านไว้ว่า

“เป็นสิ่งที่ป่าวประกาศแพร่หลายอยู่นอกพระคัมภีร์

ไม่เกี่ยวข้องกับภาษา และตัวหนังสือ

เป็นสิ่งที่ชี้ตรงไปยังตัวชีวิต ของมนุษย์

เฝ้ามองดูอยู่แต่ในสภาพธรรมดา ของตัวเอง และลู่ถึงพุทธภาวะ.”

คำประพันธ์อันนี้ มีความหมายว่า ลัทธิเซินนั้น นำสืบและสั่งสอนกันมาโดยแพร่หลายก็จริง แต่ไม่เกี่ยวกับพระคัมภีร์เลย คือไม่ต้องมีคัมภีร์ แต่ใช้สอนกันด้วยบุคคลต่อบุคคล แล้วบอกสอนฝึกฝนกันมาโดยลำดับ โดยไม่ต้องใช้คัมภีร์เลย, เพราะว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเขียนลงบนตัวหนังสือให้ถูกต้องชัดเจนได้ จึงเรียกว่าลัทธินอกคัมภีร์. ภาษาพูดและตัวหนังสือ ไม่สามารถอมความหมายแห่งสิ่งที่เรียกว่า เซิน หรือ ชฺยาน นี้ จึงไม่ต้องเกี่ยวข้องกับตัวหนังสือหรือถ้อยคำ ซึ่งหมายความว่าผู้สอนก็อาจสอน และผู้ปฏิบัติก็อาจปฏิบัติ โดยไม่ต้องเอ่ยปากพูดต่อกันเลย ก็อาจทำได้. ที่ว่าเป็นสิ่งที่ชี้มุ่งไปยังตัวชีวิตของมนุษย์นั้น หมายถึงว่า ไม่เอาใจใส่กับปัญหาอื่นๆทั้งสิ้น นอกจากจะมุ่งไปยังภาวะอันเป็นสุขสงบของชีวิตอย่างเดียว, เช่นไม่สนใจทางประวัติศาสตร์, ทางตรรก, ทางปรัชญา, หรือวิทยาศาสตร์, อันมีอยู่ในหลักธรรมนั้นๆ ขอมเป็นคนโง่ในเรื่องนี้ มุ่งทำอย่างเดียวโดยเร็ว จนจิตต์

ลู่ถึงความเย็น เป็นสุขเป็นที่พอใจก็พอแล้ว. และมีคำในประโยคต่อมา
รับรองอยู่แล้วว่า จะทำแต่การมองเข้าไปในตัวเองอย่างเดียว จนรู้จัก
ธรรมชาติ (Nature) ของตัวเองที่ลึกซึ้งอยู่ในด้านใน และเรียกผู้ลู่ถึงแล้วว่า
ผู้ลู่ถึงพุทธภาวะ คือเป็นอย่างเดียวกับพระพุทธเจ้า หรือเป็นพระพุทธเจ้า
นั่นเอง.

เพราะเหตุผลดังกล่าวมานี้ ท่าน ส. โอภาดา จึงเขียนไว้สลับไปว่า
“เพราะท่านโพธิธรรมได้กล่าวไว้เช่นนั้นนั่นเอง พวกที่ถือลัทธิเซ็น
จึงไม่เอาใจใส่ต่อข้อคิดที่ลึกลับ เช่นเรื่องพระเป็นเจ้าของผู้สร้าง, ปรมาต-
ธรรม, และเรื่องอันเกี่ยวกับเทวดาหรือสวรรค์ เป็นต้น. เราต้อง
การแต่ให้ผู้ปฏิบัติเฝ้ามองเข้าไปยังภายในตัวของตัวเองเท่านั้น มอง
ดู “หน้าตา” ดั้งเดิมตามที่เป็จริงของตัวเองเท่านั้น แล้วกระทำให้ตรง
ตามที่กฎแห่งธรรมชาติ (Law of Nature) ได้กำหนดให้อย่างเดียว.”
สิ่งที่ท่านผู้อ่านคงรู้สึกงงอยู่บ้างในตอนนี ก็คือสิ่งที่ท่าน โอภาดา เรียก
ว่า “หน้าตาดั้งเดิมของตน.” แท้จริงคำนี้ หมายถึงตัวธรรมชาติล้วนๆ
ประเภทที่ไม่มีอวิชาหรือไม่มีปัจจัยปรุงแต่งนั่นเอง. เมื่อยังจะต้องมีการ
ยึดถือ ก็ให้ยึดถือเอาธรรมชาติอันบริสุทธิ์นั้นเป็นตัวเราไปก่อน, ครั้นเข้า
ถึงจริงๆแล้ว ก็เห็นหน้าตาดั้งเดิมของตนได้ชัดเจนถูกต้องจริงๆแล้ว ก็ยอม
ไม่ยึดถือ และไม่อะไรหมดยุ่เอง. เมื่อเอา“ตัวเรา”ออกเสียแล้ว ก็ยัง
เหลือแต่ธรรมชาติล้วนๆ, ธรรมชาติล้วนๆนั้นแหละคือหน้าตาดั้งเดิม ของตัว
เราอันใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่เพราะอำนาจความยึดถือ. หู ตา หน้า จมูก ของ
เราในบัดนี้ ไม่ใช่“หน้าตาของเรา,” เป็นเพียงรูปวัตถุหยาบๆข้างนอก ที่
สังขารกุมกันขึ้นสำหรับหลงยึดถือด้วยความหลง หรืออวิชา ซึ่งเป็นของ
ประจำโลก.

ลัทธิตูชาน ได้เข้าไปในญี่ปุ่น และเรียกนามว่าลัทธิตูเซ็น. ท่านเยโน หัวหน้าลัทธิตูนี้ครั้งที่ ๖ ยังได้เขียนย้ำความข้อนี้อีกว่า **“อย่าไปคิดถึง ความดี, อย่าไปคิดถึงความชั่ว, จงมองดูแต่เพียงว่า“หน้าตาดั้งเดิม” ของตน ซึ่งมีตั้งแต่ก่อนตนเกิดนั้น ในบัดนี้มันเป็นอย่างไรเท่านั้น.”** พวกเราฝ่ายเถรวาทมีหลักที่ถือกันอยู่ว่า การที่พ้นจากความดีความชั่ว พ้นจากบุญจากบาปทั้งหมดนั้น มีแก่ผู้บังนุพระอรหันต์พวกเดียวเท่านั้น, ในด้านที่ต่ำลงมา จึงมีสอนให้ละชั่ว ทำดี และนึกถึงความดี มีสวรรค์เป็นที่หมาย. ตามนัยนี้เราจะเห็นได้ชัดเจนว่า ลัทธิตูเซ็น ไม่เอาใจใส่กับภูมิในเบื้องต้น เช่น ความดีหรือสวรรค์นั้นเลย, มุ่งข้ามไปยังเบื้องสูงสุดอย่างเดียว หรือเจริญภาวนามุ่งต่อการบังนุอรหันต์ตถุภูมินั่นเอง. ข้อที่ว่าหน้าตาดั้งเดิม มีมาแต่ก่อนตนเกิดนั้น หมายถึงธรรมชาตินั้นๆ ล้วนๆ ก่อนแต่ที่เกิดอวิชชาและอุปาทานขึ้นยึดถือ, หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งโดยปฏิโลมนัย ก็คือเมื่อกวาดอวิชชาและอุปาทานในบัดนี้ออกไปให้หมดแล้ว ก็จะพบ“หน้าตาดั้งเดิม”ของตน นั่นเอง. เมื่อเราไม่เห็นว่าร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นเพียงเกลียวของธรรมชาติที่หมุนตามอำนาจเหตุปัจจัยนี้ เป็นตัวเรา กวาดสิ่งเหล่านี้ ก็ทั้งส่วนกายและส่วนใจ ออกไปให้หมดแล้ว อะไรเหลืออยู่นั่นก็คือ “หน้าตาดั้งเดิม.”

เมื่อลัทธิตูเซ็น เป็นลัทธิตูที่เจาะมุ่งตรงไปยังความหลุดพ้นโดยเฉพะเช่นนี้ ก็จำเป็นอยู่เอง ที่นักศึกษาของลัทธิตูนี้ จะต้องได้รับคำสั่งสอนไม่ให้เอาใจใส่ในสิ่งอื่นที่ไม่จำเป็น ในขณะที่ตนทำการศึกษาหรือปฏิบัติ เช่น. ความข้อนี้อาจพบได้จากคำอธิบาย ที่ท่าน โอคาตา เขียนไว้สืบไปว่า **“บุคคลที่ปรารถนาจะศึกษาปฏิบัติตามลัทธิตูเซ็นนั้น จะต้องถูกห้ามอย่างเด็ดขาด มิให้ชวนขวายค้นคว้าเกี่ยวกับลัทธิตูนี้ในด้านประวัติศาสตร์ หรือในด้านที่จะตั้งขึ้นเป็นหลักลัทธิตูแต่อย่างใด, เพราะว่าตัวสิ่งทีเรียกว่า เซ็น นั้น มิได้เนื่องอยู่กับลัทธิตูเลย. บุคคลผู้จะศึกษาและปฏิบัติเช่น**

นั่น ควรได้รับแต่การแนะนำให้เขาฝึกฝนวิธีการมองดู“สภาพธรรม-
ตา” อันเป็นวิธีการที่ได้สอนและมอบสืบต่อกันมาแต่โบราณสมัย
โดยท่านผู้ที่ได้ศึกษา และปฏิบัติเป็นผลมาแล้ว ตามลำดับๆกัน.
และเมื่อถือตามแนวนี้แล้ว ต้องถือว่า เซ็นจะต้องมีแบบการศึกษา
ปฏิบัติของมันเองโดยจะเพาะ เซ็นเดียวกับที่มันเป็นของพิเศษ ไม่
เหมือนสิ่งอื่นใด. ทั้งนี้เพราะว่า เซ็นเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะมองพบ
ได้ จะเพาะจากชีวิตอันเต็มเปี่ยมไปด้วยการปฏิบัติของเขาผู้นั้นเอง
เท่านั้น. การงาน การนั่ง การเดิน ของเขาทั้งสิ้น จะต้องเป็นไป
ตามกฎซึ่งเซ็นระบุให้.” ตามนัยแห่งอรรถาธิบายของท่านผู้นี้ เราควร
จับใจความให้ได้ว่า เซ็นคือวิธีการที่ตัดลัดเจาะจงอย่างแรง มุ่งจะเพาะ
ความสุขของใจล้วนๆ, ฝึกฝนให้สำเร็จได้โดยไม่ต้องเกี่ยวกับสิ่งภายนอก มี
แต่มองดูตัวของตัวเองก็พอแล้ว, และเป็นวิธีการพิเศษ ซึ่งมีแบบของมันเอง
โดยจะเพาะ สอนมอบให้แก่กันโดยกิริยาที่ทำนั่นเอง ไม่ใช่หลักวิธีเรียนวิธี
สอนด้วยตำรา หรือแนวการสอนเช่นวิธีอื่นๆ. ถ้าจะตั้งปัญหาถามว่า เซ็น
นั้นเป็นวิธีการประเภทสมถกัมมฐาน หรือวิปัสสนากัมมฐานแล้ว ก็อาจตอบ
ได้ว่า เป็นฝ่ายวิปัสสนาล้วนๆ. ส่วนฝ่ายสมถกัมมฐาน ซึ่งเป็นบุพพภาค
ของวิปัสสนากัมมฐานนั้น ก็มีเหมือนกัน เรียกว่า ซาเซ็น ซึ่งจะได้อธิบาย
ต่อไป. แต่อย่างไรก็ตาม ฟังเข้าใจว่า สมถกัมมฐานหรือซาเซ็นของลัทธินี้
มีเพียงเพื่อเป็นเครื่องช่วยเล็กน้อย ไม่ต้องการถึงสมบัติ, ซึ่งเราอาจ
กล่าวสืบไปว่า ผู้บันลึความหลุดพ้นตามลัทธินี้ ต้องเป็นพวกปัญญาวิมุติ
แทนที่จะเป็นเจโตวิมุติ โดยแน่นอน. เพราะเหตุว่ามุ่งแต่ความสุขโดยเร็ว
อย่างเดียว. ขอท่านผู้อ่านฟังเข้าใจไว้กันความพ้นเผื่อด้วยว่า แม้คำว่า เซ็น
จะตรงกับคำว่า ฌาน ซึ่งตามความหมายของพวกเราหมายถึงสมาธิ หรือ
สมถกัมมฐานโดยจะเพาะอย่างเดียวกันก็จริง แต่ตัว เซ็น แท้จริงนั้น ลัทธินี้เขา
ก. ๖

หมายถึงปัญญาหรือวิปัสณา ซึ่งเห็นตัวชีวิตอันแท้จริงที่ปราศจากทุกข์แล้ว. ส่วนตัวสมาธินั้น เขาจัดเป็นเพียงบุรพภาคของเซ็นเท่านั้น และเรียกว่าซาเซ็น, และถือว่าเป็นมูลฐานนิยมของเซ็น ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องฝึกในเบื้องต้นทั้งหมด.

ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายเรื่องการทำซาเซ็น (การนั่งเจริญสมาธิในเบื้องต้น) อย่างย่อๆ ของท่าน โอกาตา.

วิธีทำ ซาเซ็น

๑. การคุมร่างกาย. นั่งตามท่าที่ท่านกำหนดให้ไว้จะเพาะ ตัวตรง วางมือทั้งสองไว้บนเข่าทั้งสอง ลืมตาเพียงครึ่งเดียว มองไปข้างหน้า ห่างจากตัวราว ๓ ถึง ๖ ฟุต, จะนั่งบนพื้นหรือบนเก้าอี้ก็ได้ แล้วแต่จะชอบ.

๒. การคุมลมหายใจ. ส่งกำลังลมหายใจทั้งสิ้น ลงในช่องท้อง ปากปิดสนิท หายใจทางจมูก พยายามให้ลมหายใจเป็นปกติ เพื่อไม่ให้ลุ่มๆ ดอนๆ คือหนักบ้างเบาบ้าง, ช้าบ้าง เร็วบ้าง.

๓. การคุมจิตต์. ในตอนแรกที่สุด ให้นับลมหายใจไปพลางก่อน เพื่อกันจิตต์ฟุ้งซ่านในทางอื่น. ต่อจากนั้น เลิกหมดแม้การนับลมหายใจ เพราะการตั้งจิตต์ให้เป็นสมาธิ ไม่ให้มีการทำความรู้สึกนึกคิดอย่างใดเลย. เมื่อสามารถทำได้ถึงขั้นนี้แล้ว ชื่อว่าได้บันลุมิธรรมทางจิตต์ขั้นหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า เซ็นชโย. เมื่อบันลุมิธรรมขั้นนี้แล้วจะไม่มีอะไรที่ยากลำบากต่อไปอีก, ไม่ว่า โทอาณหรือภูมิจันอันใด ที่ผู้นั้นจะผ่านไปด้วยความยากลำบากย่อมไม่มีเลย. กล่าวได้ว่า ความรอดพ้นอยู่กับท่านผู้นั้นแล้ว, นิพพานอยู่ในมือของท่านผู้นั้นในไม่ช้าแล้ว.

๔. **สถานที่.** เลือกหาสถานที่ที่ไม่สว่างเกินไป ไม่มีแดดเกินไป ไม่มีร้อนเกินไป ไม่เย็นเกินไป. ห้องที่เงียบเย็น เป็นดีที่สุด.

๕. **เวลาทำ.** แม้จะเป็นเวลาเพียงครั้งละ ๕ หรือ ๑๐ นาที ก็ควรพยายามทำการฝึก. แต่ถ้าสามารถทำได้นานเกิน ๒๐ นาที นับว่าดีมาก. ทุกเวลาเช้าและเวลาเย็น ควรปลีกเวลาทำ แม้เพียงนาทีเดียวยังดี. เมื่อตอนแรกๆฝึก ผู้ฝึกจะไม่พบอะไรอื่น นอกจากความยากลำบาก และความหนักอกหนักใจเพราะทำไม่ได้อย่างเดียว. แต่ไม่ต้องสงสัยเลย หลังจากที่ได้พยายามทำไปตามวิธี เป็นเวลาหลายเดือนแล้ว ท่านต้องพบกับความสุข.

๖. **การนอนและการรับประทาน.** การนอนหลับ กับการรับประทาน ต้องให้มีแต่พอประมาณเท่านั้น. เสื้อผ้า และเครื่องผูกรัดร่างกายต่างๆ ต้องหลวมๆ.

๗. **ข้อควรระวังอย่างอื่น.** ขณะที่กำลังฝึกสมาธิเซ็นอยู่ อย่าเป็นห่วงผลที่จะได้, อย่าเสียใจกับการที่ยังทำไม่ได้, อย่าไปใส่ใจกับความไม่สบายหรือเจ็บปวดที่ร่างกาย, ตั้งหน้าฝึกตะพึดด้วยกำลังใจทั้งหมดเท่าที่มี. ความคิดที่รบกวนอยู่ในจิตต์ทุกขณะ ต้องเหวี่ยงไปเสียข้างหนึ่งทีเดียว. เมื่อหยุดสมาธิเซ็น ลุกขึ้นช้าๆ และเดินออกมาอย่างเงียบๆ. ลักษณะที่ท่านทำให้เกิดขึ้นได้ในทางจิตต์ ในขณะที่ฝึกสมาธิเซ็นนั้น ย่อมให้เกิดผลกระทอนอย่างอื่น ๆ แก่ชีวิตทั้งหมดของท่าน.

ตามคำอธิบายของท่านโอกาตาดังกล่าวมานี้ เราจะเห็นได้แล้วว่า การฝึกสมาธิอย่างนี้ มีหลักอย่างเดียวกันกับที่ทำอยู่ในฝ่ายเราแทบทุกประการ และกล่าวไว้อย่างสั้นๆกะทัดรัดดีสำหรับการกำหนดจดจำ. แม้ว่าจะมีคำบางคำที่ยังต้องการคำอธิบายจากอาจารย์ผู้ฝึกโดยจะเพาะ, แต่ถ้าผู้ศึกษาจะใช้ความสังเกตให้มากสักหน่อยก็ย่อมเข้าใจ หรือจับความพอเหมาะพอดีได้เองเป็นอันมาก. สิ่งที่ควรคิดให้มากที่สุดก็คือว่า ในเบื้องต้นแห่งการกระทำ

ผู้ทำจะไม่พบสิ่งอื่น นอกจากความยากลำบากหรือไร้ผล แต่เมื่อพยายามไปเรื่อยๆ จะเป็นผลอย่างน่าปลาต. เพราะเป็นเรื่องทางจิตต์ จึงเป็นการยากที่จะอธิบายให้เหตุผลได้ว่า ทำไมผลสำเร็จจึงปรากฏได้ง่ายโดยไม่นึกฝัน ทั้งที่ความจริง มันก็มีเหตุผลอยู่โดยแน่นอน. เพราะฉะนั้น ทางที่ดีที่สุดก็คือ พยายาม พยายาม และพยายาม เท่านั้น.

ในการศึกษาเรื่องชาเช่นนั้น ยังมีข้อที่สำคัญและต้องทราบหรือเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง คือสิ่งที่เรียกว่า โกอาน, ซึ่งจะได้นำมากล่าวในตอนหลัง.

กตัญญู

ตระบัดหนี้ ชี้เช่นไว้	โซเวียต รัสเซีย
โลกว่าแล้ว เพียงไร	ย่อมรู้,
ตระบัดหนึ่งบุญคุณ เสนียด	หนักนัก
กตเวทินี้ ผู้	กตัญญู บำเพ็ญ.

ทาน

อามิช ไม่ตระบัดให้	เป็นคุณ ควรม
ห้ามแต่ อย่อบรม	เกียจคร้าน
ธรรมทาน ยอดทาน หนุน	ชั้วกลับ ดีแล
ทาน ทะนุราษฎร์ เลี้ยงบ้าน	บ่มเมือง.

ครูเทพ (จากไทยเขมม)

พุทธศาสน์

โดย ท่าน ปาณะ ศรี วชิรญาณ มหานครบาท

สัพพปาปัสส อกรรม
กุสลสสุ อุปสมปทา
สจิตตปริโยทปนํ
เอตํ พุทธาน สาสนํ

การไม่กระทำบาปทุกอย่าง, การทำกุศลให้เต็มพร้อม, และ
การชำระจิตต์ของตนให้ผ่องแผ้ว, สามอย่างนี้ เปนคำ
สอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์. -ธรรมบท.

มีพระโอวาทที่สดชื่นยิ่งกว่ารุ่งอรุณ. งดงามในเบื้องต้น, งดงามใน
ท่ามกลาง, และงดงามในที่สุด. พระโอวาทนี้ สอนทุกอย่างอันเกี่ยวกับ
มนุษย์ ตลอดถึงสัตว์ที่มีชีวิตทั้งสิ้น, และชี้ทางแห่งความหลุดพ้น. ในทุก
วันนี้ อันเป็นวันซึ่งดวงอาทิตย์ กล่าวคือสังขธรรม ได้ส่องแสงลงบนโลก
อันมืดมนด้วยความโง่เขลานั้น เราจะพากันระลึกถึงพระโอวาทอันประเสริฐ
กล่าวคือพระตถาคตธรรมนั้นเถิด. พระโอวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง
หมด สรุปลงโดยสิ้นเชิงในคาถาอันงดงามหาที่เปรียบมิได้ ซึ่งได้ยกมาตั้งไว้
ข้างบนของเรื่องนี้แล้ว.

ศีล

บาทแรกแห่งพระคานัน มีความว่า“สพพปาสุส อกรณฺ” นี้เป็นคำสอนส่วนศีล. พระสาวกผู้มุ่งหมายเพื่อบันลุลูกความบริสุทธิ์ จะต้องปฏิบัติในวาริตตศีล และจาริตตศีล.

ท่านเว้นจากเจตนาที่จะกระทำชั่วใดๆทางวาจา. การพูดเท็จ, พูดเหลวไหล, พูดคำหยาบ, และพูดส่อเสียดยุยง เป็นสิ่งที่ห่างไกลจากท่าน.

ท่านเว้นจากเจตนาที่จะกระทำชั่วใดๆทางกาย. การฆ่า, การลัก, การประพฤตินิเสียดเสียหายในทางประเวณี, และการดื่มน้ำเมา เป็นของห่างไกลจากท่าน.

ท่านเว้นจากเจตนาเล็งชีพในทางที่ผิด. ท่านไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับการค้าทาส, กับการสร้างและการขายเครื่องอาวุธ, กับการสร้างและการขายยาพิษ, และของเสพติดมีนเมา, กับการฆ่าหรือการเล็ง และขายสัตว์เพื่อให้คนอื่นฆ่าเป็นอาหาร. ท่านไม่เล็งชีพโดยการแสวงทำให้เขาเข้าใจผิดว่าตนเป็นผู้มีคุณแก่ชาติ หรือเป็นบุคคลผู้บันลุมรรคผล. ท่านระลึกถึงคำสอนของพระตถาคตอยู่เสมอที่ว่า, ความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ คือกุศล ความเป็นอยู่ของบุคคลผู้ไม่มี恙อาย, กล้าเหมือน กา กลางตลาด, ลอบกัด, ชิงเอาหน้า, โองังก้าวร้าว, และเป็นอยู่อย่างสกปรก.

ความเป็นอยู่ซึ่งใครๆจะทำได้โดยยากนั้น คือความเป็นอยู่ของท่านผู้ละอายต่อบาป, ซึ่งแสวงหาความบริสุทธิ์อยู่เป็นนิตย์, ไม่ถอยหลังต่อคุณความดีเบื้องสูง, สุภาพไม่ก้าวร้าว, มีความเป็นอยู่อย่างสะอาดหมดจด และรุ่งเรืองด้วยปัญญา. วาริตตศีลทำบุคคลให้หมดจดในภายใน. จาริตตศีลทำบุคคลให้เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยการงานอันหมดจด. ศีลแสดงตัวมันเองให้ปรากฏในฐานะที่เป็นความบริสุทธิ์ทั้งกาย, ทางวาจา, และทางใจ. ความละอายต่อการกระทำบาป และความกลัวผลของบาป เป็นฐานรองรับอันใกล้ชิด

ของศีล. สัตว์วันตบุคคล หรือบุคคลผู้มีศีล ย่อมจักได้รับประโยชน์ในโลก ทั้งสอง. เนื่องจากผลของความสำรวมระวังนั่นเอง บุคคลผู้มีศีลย่อมหา ทรัพย์ได้มาก. กิตติศัพท์ของบุคคลผู้มีศีล ย่อมฟังเฟื่องไปในที่ไกล. ผู้ มีศีลจะเข้าสู่สมาคมใดๆ ย่อมเป็นผู้องอาจและร่าเริง. เขาสิ้นชีพด้วย อากาโรอันสงบ, และลุดถึงสุคติ(แดนแห่งความสุข).

ท่าน ครูอุโคมิ ได้กล่าวไว้ว่า “ศีล(คุณความดี) คือนาวาซึ่งจะนำ เราให้ข้ามมหาสมุทรแห่งความกลัว ; ศีลเป็นพู่กันของช่างเขียน ที่ จะเขียนรูปให้สวยงาม ; ศีลเป็นอุทยานซึ่งต้นกุศลพฤกษ์งอกขึ้น ; ศีลเป็นพะอบเพชรอันไม่รู้จักแตกทำลาย ซึ่งเต็มด้วยรัตนอัน ประเสริฐนานาประการ ; ศีลเป็นดอกไม้ซึ่งหอมล้อมไปด้วยหม่อมกรม แห่งความเคารพนับถือและเกียรติยศ ; ศีลเป็นวีรบุรุษซึ่งไม่กลัวต่อ ความตาย ; ศีลเป็นยาบำรุงกำลังที่ให้ความงามแก่ร่างกาย ; ศีลเป็น เพ็ชรบนยอดมงกุฎของมหาจักรพรรดิแห่งความเที่ยงธรรม ซึ่งคุ้ม ครองโลก ; ศีลเป็นมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ ซึ่งเป็นที่ให้กำเนิดแก่ พระรัตนตรัย ; ศีลเป็นสระปทุมซึ่งมีหมู่หงษ์ กล่าวคือท่านผู้สละ โลกลงว่ายอยู่ ; ศีลเป็นดวงอาทิตย์ในฤดูใบไม้ร่วง อันจัดเสียดซึ่ง ความมืดมัวแห่งความขาดแคลน ; ศีลเป็นหุบผาซึ่งธารน้ำแห่งไมตรี ไหลผ่านไป ; ศีลเป็นราชรถ แห่งบุคคลผู้จะขี่ข้ามไปยังอมตนคร ; ศีลเป็นเมฆฝนที่จะตกลงระงับความร้อนกระวนกระวาย แห่งความ เกิด, ความแก่ และความตาย ; ศีลเป็นธรรมราชาอันจะประทาน ความปลอดภัยให้แก่หมู่สัตว์ทั้งมวล ; ศีลเป็นเครื่องรางอันศักดิ์สิทธิ์ ที่คอยคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนา.”

สมาธิ

บาทที่สองแห่งพระคาถานี้ มีความว่า **“กุสลสฺส อุปสมฺปทา.”** ในที่นี้ คำว่า “กุสล” หมายถึงสมาธิ คือการคุมจิตต์หรือการเพ่งจิตต์. เมื่อนั่งบนปัทมบัลลังก์แห่งสีลแล้ว ท่านก็ตั้งความพยายามเพื่อจะบันลึความมีอารมณ์อันเดียวแห่งจิตต์. พระคัมภีร์วิสุทธิมรรคกล่าวไว้ว่า ท่านผู้พยายามจะบันลึคุณธรรมเบื้องสูง จะต้องเข้าไปหาอาจารย์ผู้สามารถ ที่จะให้บทกัมมัฏฐานแก่เรา และพึงรับเอากัมมัฏฐาน ๔๐ บท บทใดบทหนึ่ง ซึ่งเหมาะกับอารมณ์ของตน แล้วพึงปลีกตัวเข้าไปสู่สถานที่อันเหมาะสม และเจริญสมาธิภาวนา. ถ้าท่านผู้นั้นจะเจริญกัมมัฏฐานในบทปฐมวิกสิณ เขาย่อมเตรียมปรักกัมมณิมิตต์(ดวงกสิณที่ทำด้วยก้อนดิน) ตามที่อธิบายไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้น พึงวางนิมิตต์ไว้ตรงหน้า แล้วพึงอุทิศชีวิตของตนแด่พระรัตนตรัย, ปลุกศรัทธาให้เกิดขึ้น และพึงพากเพียรพยายามต่อไป ด้วยการกล่าวคำอธิษฐานจิตต์อยู่ว่า **“โดยอำนาจแห่งการปฏิบัติอันประเสริฐนี้ ขอให้ข้าพเจ้าลุล่วงอมตธรรมด้วยเถิด.”** เขาค่อยๆมีความรู้สึกอยู่แต่ในอารมณ์อันเดียวทีละน้อยๆ และความคิดที่ฟุ้งอยู่ก็ถูกข่มไว้โดยสิ้นเชิง. แล้วเขาจะลุล่วงภูมิจรรณขั้นหนึ่ง ในเมื่อเขาสามารถมองเห็นนิมิตต์นั้นได้ แม้ด้วยตาอันหลับอยู่. ที่นี้เขาเพ่งอยู่ที่นิมิตต์ที่หลับตาเห็นนั้น จนกระทั่งเขาไปถึงปฏิภาคนิมิตต์ หรือนิมิตต์ซึ่งเกิดขึ้นตามความรู้สึกแห่งจิตต์. ด้วยความเห็นอย่างแจ่มแจ้งในปฏิภาคนิมิตต์นี้ นีวรณซึ่งเปนเครื่องกั้น ๕ อย่าง คือ ความใคร่ในทางกาม, ความมุ้งร้าย, ความขี้เกียจเฉื่อยชา, ความหดหู่, และความลังเล ย่อมถูกกำจัดให้หมดไป, และฉานที่หนึ่งอันประกอบด้วย วิตก, วิจารณ์^๑ ปิตติ, สุข, และความมีอารมณ์อันเดียว (เอกัคคตา) ย่อมเกิด

๑. ผู้ปรารถนาจะเข้าใจในคำนี้โดยละเอียด จะค้นดูได้จากพุทธศาสนา ป. ๘ ล. ๓-๔ น. ๑๔๘.

ขึ้น. โดยนัยนี้ ถ้าเขาปรารถนาสืบต่อไป เขาอาจจะบันลือมานอื่นๆอีก
ได้อย่างได้ด้วย.^๑

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ว่า, “ปัญญาย่อมไม่เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้
ไม่เพ่งพินิจ, ในบุคคลผู้ที่มีทั้งความเพ่งและปัญญา เขาย่อมอยู่ในที่
ณะเพาะหน้าแห่งพระนิพพานโดยแน่นอน.”

ปัญญา

พระสาวกผู้ซึ่งทำใจให้สงบ โดยวิธีแห่งสมถภาวนาได้แล้ว ย่อมจะ
เจริญวิปัสสนาหรือปัญญาให้เกิดขึ้นสืบไป. ไม่ว่าท่านจะเลื้อยตาไปทาง
ไหน ท่านจะมองเห็นลักษณะอันเด่นชัด ๓ ประการ คือลักษณะแห่งความไม่
เที่ยง, ลักษณะแห่งความเป็นทุกข์, และลักษณะแห่งความเป็นของไม่ใช่ตัว
ตนปรากฏอยู่ทั่วไป. การฝึกหัดอบรมปัญญา ซึ่งมีคุณประโยชน์ดังกล่าวนี้
อาจฝึกได้ในที่ทุกแห่งไม่จำกัด. โดยนัยนี้ พระสาวกผู้ที่ฝึกหัดอย่างขยัน
ขันแข็ง ย่อมกระทำให้เกิดปัญญามองเห็นความไม่เที่ยงนั้นได้. ท่านผู้ที่
เข้าใจแจ่มแจ้งในความไม่เที่ยงแล้ว ความแจ่มแจ้งเข้าใจในความทุกข์ก็ย่อม
ปรากฏขึ้นเอง. ผู้ที่เข้าใจแจ่มแจ้งในความทุกข์แล้ว ความเข้าใจแจ่มแจ้งใน
ความไม่มีตัวมีตน ก็ปรากฏขึ้นได้เองคู่กัน. และเมื่อบุคคลมองเห็นกฎ
แห่งความไม่ใช่ตัวใช้ตนได้แล้ว ความหลงผิดว่า“ตัวเรา” ซึ่งเป็นใหญ่เป็น
ประธานอยู่เหนือเบ็ญจขันธ์ทั้งปวง ย่อมถูกทำลายให้หมดไปโดยสิ้นเชิง, และ
แม้ในชีวิตปัจจุบันทันตาเห็นนี้เอง เขาย่อมลู่ถึงพระนิพพาน. เพราะเหตุนี้
สจิตตปริโยทปนะ หรือการชำระจิตต์ให้ผ่องแผ้วดังกล่าว เป็นอันว่าสำเร็จ
ได้ด้วยปัญญา.

๑. ในที่นี้ผู้เขียนแบ่งฉานเป็น ๕ ชั้น ตามนัยแห่งพระอภิธรรม แทนที่จะแบ่งเป็น ๔ ชั้น ตาม
นัยแห่งพระสูตร ซึ่งเคยพบเห็นกันอยู่โดยมาก. -ผู้แปล

ด้วยการปฏิบัติตามพระโอวาทอันประเสริฐ ซึ่งทรงประทานไว้นี้ พระสาวกย่อมเลื่อนขึ้นไปสู่ภูมิธรรมเบื้องสูงทีละน้อยๆ โดยลำดับอันแน่นอน. วินัยซึ่งพระตถาคตตรัสสอนไว้นี้ ย่อมนำมาซึ่งความสำรวม. ความสำรวมย่อมนำมาซึ่งความไม่ต้องเดือดร้อนใจ. ความไม่ต้องเดือดร้อนใจ ย่อมนำมาซึ่งความปิติ. ความปิตีย่อมนำมาซึ่งความปราโมทย์. ความปราโมทย์ย่อมนำมาซึ่งความสงบรำงับ. ความสงบรำงับย่อมนำมาซึ่งความสุข. ความสุขย่อมมาซึ่งความเป็นสมาธิ. ด้วยอำนาจแห่งสมาธิบุคคลย่อมเห็นสิ่งทั้งปวงได้ตามที่เป็นจริง.

ปุสุส แปล

โรงละครโลก

เห็นไหมเล่า พวกเรา เหล่าสหาย
 ที่ในโรง ละคร โลกนี้ไซ้
 ทั้งโลกเปรียบ เหมือนโรง ละครใหญ่
 ต่างมียาม เข้าออก อยู่เหมือนกัน

จะเคราะห์ร้าย แต่เรา ก็หาไม่
 มีเรื่องน่า สลดใจ อยู่มากครัน.
 หญิงชายไซ้ เปรียบตัว ละครนั้น :
 คนหนึ่งนั้น ย่อมเล่น ตัวนานา.

ตามใจท่าน -พระมงกุฎ.

สจจ๋ เว อมตา วาจา
สจจ๋ ธาเรนติ ปณชิตา,
เอเตน สจจวชเชน
ปลายนตุ อธมมิกา.

เรื่องนำของเล่มนี้

จุดแท้จริงของความเป็นคน ?

ข้าพเจ้าเคยพบคนหลายคน ที่มีความรู้ดีภายในใจจนแสดงออกมาทางกายวาจาว่า ท่านแน่ใจเป็นที่สุดแล้ว ว่าท่านเป็นคนดีเยี่ยมตามคำแปลหรือความหมายของคำว่า คน. ท่านหยิ่งตัวเอง เพราะเหตุนี้ และเห็นว่าเรื่องที่พวกเพื่อนๆ นำมาคุยมาเล่าให้ฟังนั้น ยังต่ำเกินไปไม่ถึงขีดของความเป็นคน หรือเป็นเรื่องลัทธิครีเก่าเกินสมัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น.

ที่นี่ ข้าพเจ้าตั้งอกตั้งใจพิจารณาจุดแท้จริงแห่งความเป็นคนของท่านเหล่านั้นว่าคืออะไรกันแน่. ในที่สุดพบว่า จุดแห่งความเป็นคนของท่านเหล่านี้ ตามที่ท่านเข้าใจ, ก็คือการทำท่านสามารถหารายได้มากๆ ทำงานเบา มียศศักดิ์สูงๆ และสามารถหาความเพลิดเพลิดในทุกประการมาให้แก่ตนได้ ตามวิธีหรือลักษณะที่นิยมกันว่าเป็น

การกระทำของคนชั้นสูง. หรือจะสรุปให้สั้นที่สุด ความเป็นคนของท่านก็คือ ความมีเกียรติยศอันสูงส่งนั่นเอง. เมื่อเป็นเช่นนี้ เข็มอันชี้จุดแห่งความเป็นคนของท่าน ก็ได้ชี้บ่งไปยัง การได้ทำงาน ชนิดมีเกียรติมากมีผลมาก นั่นเอง และทำด้วยตัณหาคือความอยากเป็นนั่นเป็นนี่.

ความเห็นอย่างแจ่มแจ้ง ได้ขยายตัวออกไปตามแนวนั้นอีกว่า คน คือสัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งเห็นแก่ตัวจัด เป็นทาสแห่งความทะเยอทะยานของตัว ยิ่งกว่าสัตว์อื่นๆทุกชนิด. และคนคงมิใช่สัตว์ที่เกิดมาเพื่ออิสรภาพและความสุขอันสงบ, เพราะถ้าเกิดมาเพื่อความสงบ ก็คงไม่ยอมทนเป็นทาสของความเห็นแก่ตัว ที่บังคับให้ทำให้คิดเพื่อตัวทุกๆชั่วโมง แม้เวลาหลับก็ยังฝัน แม้บนเตียงที่นอนเจ็บ ก็ยังครุ่นคิดเพื่อการหาสิ่งบำรุงบำเรอตัว. สัตว์ที่ไม่ใช่คน ย่อมได้รับการพักผ่อนหรือความสงบ ยิ่งกว่าสัตว์ที่เรียกว่าคนประเภทนี้มากนัก.

อีกอย่างหนึ่ง คนคือสัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งขยาย “พวงออตตา” หรือ “พวงตัว” ออกเรื่อยๆ โดยไม่มีเวลาสิ้นสุด และการขยายนั้นก็เพื่อตนจะได้แบกไว้เองเท่านั้น. ครั้งแรกมีออตตาหรือตัวเพียงตัวเดียว พอ “ความเป็นคน” มากขึ้น ก็มี ภรรยา สามี ลูกหลาน ข้าทาส บริวาร หรืออันตเวาลิกัสถวิหริกพอกขึ้นเป็นพวง, เมื่อสิ่งที่เรียกว่า “บุญบารมี” มากขึ้น บริวารเหล่านั้น ต่างก็มีการขยายพวงของตัวเองออกไปๆ และพวงน้อยๆ เหล่านั้น รวมกันเป็นพวงใหญ่พวงเดียวอีกต่อหนึ่ง โดยมีออตตาตัวแรกนั่นเอง อ้อออกรับเป็นเจ้าของพวงผู้มีเกียรติ หยิ่งตัวเองเสมอว่า การที่สามารถหิ้วพวงใหญ่ๆเช่นนั้นไว้ได้

นั่น เป็น“เกียรติยศอันสูงสุด.” นี่เป็นจุดหมายของความเป็นคน
 ปรีชาหนึ่ง ซึ่งน่าจะสรุปได้สั้นๆว่า เกียรติของความเป็นคน ก็คือ
 การเกิดมาเพื่อแบกพวงอวดตาพวงใหญ่ๆ นั่นเอง กระจ่าง.

อีกปรีชาหนึ่ง ซึ่งค่อนข้างจะเด่นอยู่มาก ก็คือว่า คนได้แก่
 สัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งเอาเปรียบผู้อื่นเป็น และรู้สึกที่ผู้อื่นเอาเปรียบ
 ตน ก็เป็น. ความรู้สึกเช่นนี้ เป็นความรู้สึกที่ทำให้ยากในสัตว์
 จำพวกนกหนู. เมื่อ“ความเป็นคน”ยังน้อยอยู่ ก็ไม่ค่อยรู้สึกว่า
 ใครเอาเปรียบตน หรือดูหมิ่นตน. เมื่อความเป็นคนชนิดที่กล่าว
 นั้นมีมากขึ้น เรื่องนิตเดียวและชนิดเดียวกันนั่นเอง กลับเห็นเป็น
 เรื่องที่ผู้อื่นดูหมิ่นตน เอาเปรียบตน ไม่เคารพตนผู้เป็นหัวหน้าหมู่
 อย่างใหญ่หลวง และมักหาเรื่องลงโทษดูหมิ่นหรือดูพวง เป็นการ
 ประดับเกียรติของตน. ถ้าจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่า คนคือสัตว์
 ที่รู้จักผูกโกรธ หรือแค้นเพื่อนฝูงด้วยกัน ในกรณีที่สัตว์ซึ่งต่ำ
 กว่าคนทำเช่นนั้นไม่เป็น. จุดหมายของความเป็นคนตามนัยนี้ น่า
 จะได้แก่ การไม่ยอมให้ใครมาดูหมิ่นตนได้ นั่นเอง.

เมื่อข้าพเจ้าได้สังเกตลักษณะแห่งความเป็นคน ของบัณฑิตท่าน
 ซึ่งท่านแน่ใจตัวเองว่าถึงขีดสุดของความเป็นคน จนพบว่าท่านหมายถึง
 ถึงอะไร โดยนัยที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังไม่แน่ว่าข้าพเจ้าเข้าใจท่านเหล่า
 นั้นได้ถูกต้อง ทำให้ต้องซักซ้อมดูอีกเป็นหลายครั้ง แต่ในที่สุดก็ไม่
 พบอะไรมากไปกว่านั้น จึงยุติว่าความเป็นคนตามความหมายธรรมดา
 เท่าที่มีที่ปนกันอยู่ในจิตตโมนุษย์เรา ไปได้ไกลเพียงแค่นั้น. แต่
 อยากรู้ก็ตาม ข้าพเจ้ายังไม่พอใจว่า ความเป็นคนมีเพียงเท่านั้น น่า
 จะมีเป็นอย่างอื่น.

ที่นี่ เราจวนกันมามองไปยังบุคคลประเภทที่ไม่มีอัตตา เห็นตนเองและผู้อื่นปนเช่นกับพืชพรรณธัญญาชาติ ซึ่งต่างก็เกิดขึ้นแล้ว เจริญงอกงามและดับไปในที่สุด ตามเรื่องของคนๆ. พวงอ๊ตตาของคนประเภทนี้ก่อขึ้นไม่ติด ครั้นหนักเข้า ตัวเองก็ไม่มี คนหรือสัตว์ก็ไม่มี ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ถือพวกถือพวง ไม่รู้สึกว่าได้เกียรติหรือเสียเกียรติ ทำงานเพื่อความตั้งอยู่ได้ของร่างกายนี้ เพียงเพื่อต้านทานธรรมชาติ ใช้หนีธรรมชาติ ตามที่ปัญญาบงให้ทำ จะเพาะในด้านกาย เช่นพ่อแม่เลี้ยงตนมา ก็เลี้ยงตอบแทน เมื่อยังไม่หลุดก็ต้องเลี้ยงลูกหลานของตนเอง ใช้หนีธรรมชาติอันนี้ ไม่รู้สึกว่าใครเสียเปรียบได้เปรียบ ในโลกนี้มีแต่สิ่งทั้งหลายที่หมุนไปตามเหตุตามปัจจัย, ยินดีที่จะให้อภัยกันเสมอ, ถือหลักความจริงเป็นแนวแห่งการครองชีพ, ไม่แสวง“บุญบารมี”มาเพื่ออำนวยความสะดวกสำเร็จตามใครให้แก่ความทะเยอทะยานอยากของตน, ไม่อ้าออรับสิ่งทั้งหลายมาเป็นของตน. เหล่านี้ เมื่อเรามองซึ่งลงไปในห้องใจของเรา กลับพบว่าจุดแห่งความเป็นคนของเขา ตรงกันข้าม กับของคนจำพวกที่กล่าวมาแล้ว. ในที่สุดข้าพเจ้าก็กระทบกับปัญหาว่า ถ้าเช่นนั้น พวกไหนเล่าเป็น คนที่แท้จริง ?

“ธรรมโยธ”

๒๐ กันยายน ๒๕๔๔.

ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา !

ขันธทั้งหลาย ห้า เป็นภาระอันหนัก เนื้อ !

อนาถจิตต์ คิดไป แล้วใจหาย

เปนมมนุษย์์ สูดยาก ลำบากกาย	ต้องวุ่นวาย นำเปื้อนเหลือประมาณ.
ต้องกอปกรรม มากหลาย ทั้งชายหญิง	มิได้นิ่ง สักเวลา นำสงสาร
ทั้งผู้ดี ยากจน ต้องทนทาน	ทำงาน เลี้ยงชีวิต เป็นนิตยมา.
ทำวันนี้ แล้วพรุ่งนี้ ต้องทำอีก	ไม่มีใคร เลี้ยงหลัก กันได้หนา
คิดๆไป ใจสลด อดเวทนา	มิได้,แต่ สักครา ที่คิดเลย.
ต่างต้องแบก ภาระ อันแสนหนัก	มิได้มี ผ่อนพัก เลยท่านเอ๋ย
ไม่ปรากฏ ว่าผู้ใด ที่ไม่เคย	แบกภาระ นี้เลย ทุกคนไป.
แบกกันมา แต่ชั้น บรรพบุรุษ	นานแสนสุด จะรู้ว่า แต่คราไหน
ใครแบกมาก หรือน้อย แล้วแต่ใคร	รู้เท่ามัน หรือไม่ ไม่ผิดเลย.
เบ็ญจขันธ “กองห้า” ที่ว่านี้	เป็นสิ่งที่ เห็นได้ อย่างเปิดเผย
ไม่มีใคร ปฏิเสธ ที่จักเอ่ย	อ้างว่าข้า ไม่เคย ได้แบกมา.
เพราะต่างคน ต่างแบก กันเต็มหนัก	ดังประจักษ์ เห็นกัน ฉะนั้นหนา
เบ็ญจขันธ ทั้งมวล ล้วนเกิดมา	ให้หญิงชาย ทัวหน้า ได้แบกไป.
บุดูชน ทั้งผอง ต้องแบกอยู่	ไม่มีผู้ ไตสลัด ตัดมันได้
ไม่รู้เท่า มีแต่ข้า ระกำใจ	หากเมื่อใด มาคิดดู รู้ด้วยตน.

แล้วพิจารณา ไตร่ตรอง จนต้องแท้
เมื่อเห็นขั้นนี้ แจ่มแจ้ง ไม่แคลงกมล
ก็ต้องเร่ง สลัด ตัดมันส่ง
จะไม่ต้อง ทุกข์ทน พันคะเน
แบกภาระ ด้วยหลงรัก ย่อมหนักล้น
มีแต่ความ มัวมืด ไม่จีจาง

การมีขั้นนี้ ทั้งหมด ล้วนเป็นทุกข์
มีแต่ความ อารมณ์ เตือดร้อนใจ
เมื่อใครยึด เป็นเจ้าของ ก็ต้องทุกข์
ไม่ต้องเดือด ร้อนใจ อะไรกัน
บุคคลใด สละ ละได้แล้ว
เป็นผู้หมด ตัณหา อุปาทาน
ไม่มีสิ่ง ใดเห็น เป็นตัวตน
ดับนามรูป แล้วไซ้ ไฟบางเบา

ผู้ไม่ยึด เบ็ญจขั้นนี้ เป็นตัวตน
ของพระผู้ เป็นปิ่น ชินวร
เมื่อเขาไม่ ยึดมั่น ในรูปนาม
ดับทุกข์โศกได้สนิทแล้วจิตตั้งใจ ไม่หวั่นไหวทราบประจักษ์ตามหลักธรรม.
สิ้นเคลือบแคลง สงสัย ในปัญหา
เลิกกว่าสิ่ง ใดๆ ในทางนำ
ถึงแม้ว่า เบ็ญจขั้นนี้ นั้นมีอยู่
ก็ไม่ต้อง ยึดด้วย อุปาทาน
คือสังขาร เกิดแล้ว ย่อมสลาย
ทั้งผู้ดี เชื้อใจ เป็นมรณา

ตามกระแส ความที่ มีเหตุผล
แล้วรีบค้น แคะไค้ เพื่อถ่ายเท.
อย่ามัวง หลงไหล ปล่อยใจเขว
พาจิตต์เห หันคิด ไปผิดทาง.
กว่าปวงชน ผู้รู้เท่า แจ่มกระจ่าง
ไม่เว้นว่าง ทุกข์จิตต์ เป็นนิตยไป.

ไม่มีสุข เลยท่าน อย่าสงสัย
เพราะทุกข์ภัย นานา มาพัวพัน.
ใครวางได้ เป็นสุข เกษมสันต์
ทุกคืนวัน เขาจิตต์ สนิทนาน.
จักผ่องแผ้ว สบสันต์ ดั่งบรรหาร
ไม่ยึดถือ สังขาร ว่าเป็น “เรา.”
ความทุกข์ทน จักมี ที่ไหนเล่า
จนไม่เผา ตนได้ อีกแน่นอนอน.
คือบุคคล ผู้เข้าใจ ในคำสอน
เขาจักถอน ความยึดมั่น พล้นหมดไป.
ย่อมมีความ เย็นสุข ทุกสมัย
ต่างๆ เพราะ รู้ว่า นี้ “จริง” ถ้า
จิตต์ขั้นนี้ ผู้ แนวนธรรม ขึ้นตำราญ.
แต่ถ้ารู้แจ้งประจักษ์ตามหลักฐาน
รู้วิจารณ์ กำหนด กฎธรรมดา.
ไม่ยินยอม อยู่ได้ สักรายหนา
จะหวังอยู่ คำฟ้า อย่าหมายปอง.

<p>ขึ้นวัยหนุ่ม แล้วเปลี่ยน เป็นวัยแก่ มันเปลี่ยนแปร โยกย้าย หลายทำนอง เบ็ญจจันทร์ ทั้งมวล ล้วนไม่เที่ยง ผู้ไม่รู้ ยามจันทร์ แดกทำลาย ใครที่ตน รักมาก ก็โศกมาก ส่วนผู้รู้ แจ่มชัด สัจธรรมนั้น เพราะท่านทราบ กฎที่ว่า เบ็ญจจันทร์ ไม่เลือกว่า เราท่าน ผู้ใดใคร</p>	<p>แต่ชะแระ โคงคู้ ดูเศร้าหมอง ในที่สุด เข้าช่อง ตรงความตาย. จะหลีกเลี้ยง อย่างไร ไม่สมหมาย มักวุ่นวาย ครอบคร่ำ ใฝ่รำพัน. เมื่อยามพรากร สัตว์สังขาร ที่อาสัญ ท่านไม่หวั่น ไหวแม่ แต่อย่างใด. มันต้องแตก สะบัน ไม่สงสัย มฤตยู เป็นไม่ เว้นแน่นอน.</p>
--	---

<p>ท่านหญิงชาย ทราบความ ตามลิจิต โปรดพินิจ คำพระองค์ ที่ทรงสอน ว่า “ของหนัก” อย่าหลงรัก เร่งตัดรอน จะได้ผ่อน พักสบาย เมื่อได้วาง. รีบชำระ สะสาง วาง “ภาระ” ทั้งต้องตรอง ให้รู้ ตามลู่ทาง คืออนิจจัง ทุกข์ อนตตา ทราบกฎนี้ ตลอดทั่ว เป็นตัว “ญาณ” อันไตรลักษณ์ ทั้งสาม ที่กล่าวนี้ คือไม่ยึด ชันท์ห้า ว่าตัวตน</p>	<p>โปรดพินิจ คำพระองค์ ที่ทรงสอน หมดแล้วจะ เบาลจิตต์ คิดกระจ่าง พระไตรลักษณ์ ๓ อย่าง ให้ชำนาญ. ที่มีมา สำหรับ กับสังขาร แล้วจะพ้น สงสาร ไตรวิภูฏวน. ผู้ใดทราบ ตลอดดี ย่อมมีผล. จิตต์ก็พ้น เป็นวิมุตติ สุดทุกข์เลย.</p>
--	--

“ไปวิทยา”

๑ ธันวาคม ๒๕๔๔.

อมิตาภา

“เรื่องของท่านฝ่ายมหายาน ซึ่งควรฟังไว้ในฐานเป็นเรื่องที่แปลก “ไปจากฝ่ายเรา.”

ครั้งหนึ่ง พระสาวกรูปหนึ่งได้มาเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยดวงใจอัน
สั่น และภายในใจของท่านเต็มไปด้วยความสงสัย. ท่านได้ทูลถามพระผู้มี
พระภาคเจ้าว่า :—

“ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นบรมครูของพวกข้าพระองค์, ทำไมพวกเราจะต้อง
เลิกละความสำราญทางโลกเสียด้วยเล่า ถ้าพระองค์ได้ห้ามพวกเรามีให้ทำ
ปาฏิหาริย์ และลู่ถึงความเป็นผู้มีฤทธิ์เดชเหนือบุคคลธรรมดา ? ก็เรื่อง
อมิตาภานั้น มิใช่เป็นแสงอันไม่มีที่สิ้นสุดแห่งสวรรค์ ซึ่งเป็นแนวแห่งปาฏิ-
หาริย์อันมากมายดอกหรือ ?”

พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อได้ทรงหยั่งทราบถึงดวงใจซึ่งกำลังเสาะ
แสวงหาความจริง ของพระสาวกนั้น จึงตรัสว่า :—

“โอ เธอซึ่งเป็นผู้ฟังคำของเรา, เธอยังเป็นเพียงผู้ริเริ่มการ
ศึกษา ในบรรดาผู้เริ่มศึกษาทั้งหลาย. เธอกำลังแหวกว่ายอยู่บน
พื้นผิวแห่งวิญญูสงสาร. มันจะเป็นเวลานานสักเท่าใดหนอ ที่เธอ
จะจับฉวยเอาสัจธรรมไว้ได้ ? เธอยังไม่เข้าใจคำของตถาคต.
กฎแห่งกรรมเป็นสิ่งที่ไม่อาจผ่อนตามใครๆ, และคำอ้อนวอนทั้งหลาย
นั้นไม่มีผลเลย เพราะเป็นเพียงคำพูดล้วนๆ.”

พระสาวกรูปนั้นได้ทูลว่า “ถ้าดังนั้น ก็แปลว่าพระองค์หมายถึงว่า ไม่มีสิ่งซึ่งเป็นปาฏิหารย์ และเป็นของมหัศจรรย์?”

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสตอบว่า :—

“นั่นยังไม่เป็นที่น่ามหัศจรรย์ ดึกลับพิศธรรมดาและเป็นปาฏิหารย์ สำหรับชาวโลกอีกหรือ คือข้อที่คนมีบาปมากกลายเป็นคนบริสุทธิ์ไปได้, และข้อที่ผู้ซึ่งได้บันลुแสงสว่างแล้ว จะได้พบทางแห่งสัจธรรม และหลีกเลี่ยงจากทางมาร แห่งความเห็นแก่ตัวเอง?”

“ภิกษุผู้ได้สละโลกียสุขอันโยกโคลง เพื่อลู่ถึงอริยสุขอันถาวร นั้น ชื่อว่าได้กระทำปาฏิหารย์ และเป็นปาฏิหารย์เดียวเท่านั้น ที่ควรเรียกว่าปาฏิหารย์อันแท้จริง.”

“พระอริยบุคคลย่อมเปลี่ยนคำสาปแห่งกรรม ให้กลายเป็นพรอันประเสริฐ. การอยากแสดงปาฏิหารย์นั้น ย่อมเกิดจากความมั่งคั่ง หรือมีเงินนั้นก็ความเห่อ. สมณะผู้ทำถูก คือสมณะผู้ไม่คิดว่า ‘ประชาชนจักไหวเรา,’ แม้เป็นสมณะซึ่งโลกจะเหยียดหยาม ก็มิได้มีความนึกประทุษร้ายแม้แต่น้อย.”

“สมณะผู้ทำถูกนั้น คือสมณะซึ่ง ลาง อุกกาบาต ความฝัน และนิมิตรต่างๆ เป็นสิ่งซึ่งท่านเลิกทั้งหมดไม่เอาใจใส่เลย, ท่านเป็นอิสระอยู่เหนือความร้ายแห่งสิ่งนั้นๆทั้งหมด.”

“อมิตาภา หรือแสงสว่างอันไม่มีขีดขั้นนั้น คือวิถีทางแห่งปัญญา แห่งกุศล และแห่งการลู่ถึงพุทธภาวะ. การทำของพวกเขาฟอมดมอผี และพวกค้ำปาฏิหารย์นั้น คือการฉ้อฉล. อะไรเล่าที่จะน่ามหัศจรรย์กว่า ดึกลับกว่า เป็นปาฏิหารย์กว่า กว่าอมิตาภา?”

พระสาวกรูปนั้น ได้ทูลถามสืบไปว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นครู, ข้อสัญญาที่ว่ามิได้แดนแห่งความสุขนั้น เป็นเพียงสิ่งที่พวกท่านเล่นเปล่าๆ หรือเป็นเพียงนิยายเท่านั้น หรือพระเจ้าข้า?”

เมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสถามว่า “แดนแห่งความสุขตามที่สัญญานั้น เป็นอย่างไรกัน?” ดังนี้แล้ว พระสาวกรูปนั้นได้กราบทูลว่า :—

“ในทางทิศตะวันตก มีประเทศแห่งสวรรค์ เรียกกันว่า “แดนอันบริสุทธิ์,” ประดับประดาไปด้วย ทอง เงิน และเพชรพลอยอันมีค่า อย่างหาที่ติมิได้. มีน้ำใสกระจ่าง มีทรายทอง, ล้อมรอบไปด้วยทางเดินเล่นอันน่ารื่นรมย์ และปกคลุมด้วยดอกปทุมชาติจำนวนมากหลาย. มีเสียงดนตรีอันไพเราะดังอยู่ทั่วไป, และมีฝนดอกไม้ตกลงมาวันละ ๓ ครั้ง. มีนกส่งเสียงร้องเพลงอันไพเราะ เป็นคำสรรเสริญพระศาสนา, เมื่อใครได้ฟังเสียงอันหวานจับใจของมันแล้ว ความระลึกก็จะผุดขึ้นเองในดวงใจของผู้นั้น ถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์. ไม่มีสิ่งชั่วร้ายอันใดจะสามารถเกิดขึ้นได้ในแดนนั้น, แม้แต่ชื่อของนรก ก็ไม่มีใครเคยได้ยินกัน. ผู้ซึ่งรับสาธยายคำว่า “อมิตาภา พุทธะ” ด้วยใจอันสัตถา จะถูกย้ายไปยังสถานอันเป็นสุขในแดนอันบริสุทธิ์นี้. และเมื่อความตายใกล้เข้ามา จะมีพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวกผู้บริสุทธิ์จำนวนมาก เสด็จมายืนบังเขาไว้ และแล้วจะมีแต่ความสดอันสูงสุด, ดังนี้แล พระเจ้าข้า.”

พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า :—

ตามความจริง สวรรค์อันเป็นสุขทำนองที่ว่านี้ ย่อมมีอยู่. แต่วาประเทศนั้นเป็นฝ่ายนามธรรม(หรือวิญญูณ) และจะไปถึงได้ก็แต่สัตว์ฝ่ายวิญญูณเท่านั้น. เธอกล่าวว่ แดนนั้นอยู่ทางทิศตะวันตก. ข้อนี้หมายความว่า จงมองไปยังทิศทางซึ่งผู้ต้องแสงให้แก่โลก ได้อาศัยอยู่. ดวงอาทิตย์ลับลงไปแล้ว ทั้งเราไว้ใน

ความมืดอย่างยิ่ง, ผีแห่งราตรีครอบงำเรา, มารผู้มีบาป ก็ฝังร่างของเราลงในหลุม. พระอาทิตย์ตกนั้น มิใช่เป็นความดับสูญ แม้ไม่มากนักน้อย, ในที่ใดที่เราคิดว่าเห็นแต่ความดับสูญ ในที่นั้นและ มีแสงสว่างอันไม่มีขอบเขต และมีชีวิตซึ่งไม่รู้จักหมดสิ้นไป.”

พระพุทธองค์ได้ตรัสสืบไปว่า “ตามที่เธอบรรยายถึงสวรรค์เช่นนั้น ถึงดงามดีดอก แต่ว่ายังไม่ครบถ้วนพอเพียง และยังเป็นการให้ความยุติธรรมแก่ความรู้เรื่องของดินแดนอันบริสุทธิ์นั้น น้อยเกินไป. ชาวโลกจะกล่าวบรรยายถึงสวรรค์นี้ได้ แต่เพียงตามแง่ของโลกเท่านั้น, เขาใช้การเปรียบเทียบอย่างโลก และถ้อยคำอย่างโลก. ส่วนแดนอันบริสุทธิ์ซึ่งเป็นที่อาศัยของท่านผู้บริสุทธิ์นั้น งดงามเกินกว่าที่เธอจะบรรยายได้ หรือนึกหยังเอาได้.

“แต่อย่างไรก็ตาม การสาธยายนาม อมิตาภาพุทธะ จะสำเร็จเป็นบุญได้ จะเพาะก็ต่อเมื่อเธอได้กล่าวนามนั้น ด้วยจิตต์อันยอมพลีแล้วดังว่ามา อันจะเป็นเครื่องทำจิตต์ของเธอให้สะอาด และปรับปรุงเจตนาของเธอให้ประกอบความดี. เขาจะลุลถึงแดนอันเป็นสุข ซึ่งวิญญานของเขาเต็มเปี่ยมนั้นได้ ก็โดยจะเพาะด้วยอาศัยแสงแห่งสัจธรรมอันไม่มีที่สิ้นสุด เท่านั้น. ผู้ที่ลุลถึงการตรัสรู้เท่านั้น ที่จะสามารถเข้าอาศัย และมีลมหายใจอยู่ได้ ในบรรยากาศอย่างนามธรรม ของสวรรค์ทางทิศตะวันตก.”

“ตลาคตขอกล่าวะเธออย่างแท้จริงว่า แม้ในเวลานี้ ตลาคตก็กำลังอาศัยอยู่ในแดนอันบริสุทธิ์แห่งความสุข อันไม่รู้สิ้นนั้นเหมือนกัน ทั้งที่ยังอยู่ในร่างกายนี้, และตลาคตยอมประกาศกฎแห่งธรรม ให้แก่เธอและแก่โลกทั้งหมด, เพื่อว่าเธอและพี่น้องของเธอ จะได้บันลุลถึงสถานดีและความสุขชนิดเดียวกัน.”

พระภิกษุรูปนั้น ได้กราบทูลว่า “พระองค์เจ้าข้า ขอพระองค์จงโปรด สอนวิธีภาวนา ๕ ชนิดที่ข้าพระองค์จะได้มอบชีวิตจิตใจให้ทั้งหมดในการฝึก ฝน, เพื่อว่าจะนำดวงจิตต์ของข้าพระองค์เข้าไปสู่สวรรค์แห่งแดนบริสุทธิ์แห่ง นั้นเถิด.”

พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า “มีกัมมฐานภาวนาอยู่ ๕ ชนิด.”

“กัมมฐานภาวนาชนิดที่หนึ่งนั้น คือเมตตาภาวนา ซึ่งเธอจะ ต้องปรับปรุงจิตต์ของเธอให้เข้าถึงภวานานั้น จนถึงกับเธอปรารถนา ความสุขสวัสดิ์ต่อสัตว์ทั่วไป ซึ่งรวมความสวัสดิ์ต่อสัตว์ของเธออยู่ ในนั้นด้วย.”

“กัมมฐานภาวนาชนิดที่สอง คือกรุณาภาวนา ซึ่งในภวานานี้ เธอจะต้องคิดถึงปวงสัตว์ที่กำลังตกอยู่ในห้วงทุกข์ รับเอาความทุกข์ และความเร่าร้อนของสัตว์เหล่านั้น เข้ามาในห้วงแห่งความคิดของเธอ จนกระทั่งเร้าความกรุณาอันแรงกล้า ให้เกิดขึ้นในดวงวิญญาณ ของเธอได้.”

“กัมมฐานภาวนาชนิดที่สาม คือมุทิตาภาวนา ซึ่งในภวานานี้ เธอจะคิดถึงความมั่งคั่งสมบูรณ์ของสัตว์เหล่าอื่น และชื่นชมยินดี ต่อความชื่นชมยินดีของสัตว์เหล่านั้น.”

“กัมมฐานภาวนาชนิดที่สี่นั้น คือภาวนาซึ่งเพ่งดูความเศร้า หมอง, ซึ่งในภวานานี้ เธอจะพิจารณาเห็นวิบากอันชั่วร้าย แห่งการ ที่ประพฤติไม่ตรงต่อหน้าที่ของตน เห็นผลแห่งบาปและกรรมอัน เป็นเหมือนเชื้อโรคร้าย. ในการทำกรรมอันชั่วนี้ ขณะแห่งการเพลิด เพลินมีน้อยเหลือเกิน แต่ผลร้ายของมันนั้น ใหญ่อย่างมหันต์.”

“กัมมฐานภาวนาชนิดที่ห้า คือภาวนาอันสงบเงียบ ซึ่งใน ภวานานี้ เธอจะขึ้นอยู่กับความรัก และความเกลียด, เหนือ

ความกดขี่ข่มเหง, เหนือทรัพย์และความต้องการ, แล้วฝากโซ่ของ
ตนเองไว้กับความสงบอันไม่รู้จักแตกกระจาย และกับความเจียมอัน
สูงสุด.”

“สาวกอันแท้จริงของตถาคตนั้น ย่อมไม่ปลุกสัญชาตญาณใน
การทำทุกรกิริยา หรือในลัทธิพิธีต่างๆ, แต่เมื่อได้เพิกถอนอยู่ซึ่ง
ความคิดเห็นว่าตัวตน ก็ย่อมมอบดวงใจทั้งหมดของตน ไว้กับ
อมิตาภา ซึ่งเป็นแสงสว่างแห่งสัจธรรม อันหาขอบเขตมิได้.”

จาก The Gosple of Buddha.

ศิลปะ

วิทย์สำเร็จรูป ด้วย
วิทย์ ขาดศิลปะ
กุญแจขาดลูก จะ
ทั้งคู่ คอยเลี้ยงให้

ศิลปะ
ขาดใจ
ประโยชน์ ไรพอ?
โลกเจริญ.

ครูเทพ (จากไททชนม)

หญิงตามบ่อน้ำ !

เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งให้พระอานนท์ ไปกิจธุระบางอย่าง ในวันหนึ่งนั้น พระเถระได้เดินผ่านไปทางบ่อน้ำแห่งหนึ่ง ใกล้ๆ กับหมู่บ้าน, ท่านกระหายน้ำ, เมื่อเห็นปฤติ หญิงสาวชั้นมาดั่งคะคนหนึ่ง^๑ จึงขอน้ำดื่ม.

ปฤติได้ตอบว่า ท่านพราหมณ์เจ้าข้า^๒ อฉันเป็นพวกต่ำทรามเกินไป ในการที่จะถวายน้ำดื่มแก่ท่าน ได้โปรดอย่าร้องขอสิ่งใดๆ จากอฉันเลย ความบริสุทธิ์ของพระคุณจะเสียไป. เพราะอฉันเป็นพวกชั้นไพร่สกุล.”

ท่านพระอานนท์ได้ตอบว่า “ทราบแล้ว อาตมามีได้ขอเชื้อชาติวรรณะของท่าน ขอแต่น้ำเท่านั้น.” หญิงสาวมาดั่งคะผู้นั้นใจเต้นด้วยความปลาบปลื้ม และได้ให้น้ำแก่ท่านอานนท์. ท่านอานนท์ได้แสดงความขอบใจแล้วหลีกไปทำธุระของท่าน. แต่หล่อนได้ติดตามท่านอานนท์ไปห่างๆ. ครั้นได้ทราบว่าสมณะที่หล่อนติดตามไปนั้น เป็นสาวกของพระโคตมสากยมนี่ หล่อนได้กลับไปทางที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ และได้ร่ำร้องว่า “ท่านเจ้าประคุณ, ได้โปรดช่วยอฉันด้วยเถิดเจ้าข้า. ขอจงอนุญาตให้อฉันได้อยู่ในที่ซึ่งท่านพระอานนท์อยู่ เพื่อว่าอฉันจะได้เห็นท่านเสมอไป และได้ทำกิจต่างๆ ให้ท่าน, เพราะอฉันรักท่านพระอานนท์เจ้าข้า.”

๑. คือชนพวกวรรณะต่ำทรามที่สุด, หรือนอกวรรณะ จนไม่จำกัคเข้าในวรรณะทั้งสิ้น.

๒. คำนี้ เป็นคำสำหรับเรียกนักบวชชั้นสูงทั่วไป ด้วยความเคารพ. แปลว่าผู้ประเสริฐ.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงหยั่งทราบความรู้สึกในใจของหล่อนเป็นอย่างดี จึงตรัสว่า “ปกฤดีเอ๋ย, หัวใจของเจ้าเต็มไปด้วยความรัก. แต่เจ้าไม่เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของเจ้าตามที่เป็นอย่างจริง. ไม่ใช่ตัวของอาณนท์ดอกที่เจ้าหลงรัก, สิ่งที่เจ้าหลงรักนั้น คือเมตตาคาจิตต์ของอาณนท์. เพราะฉะนั้น เจ้าจงรับเอาเมตตาคาจิตต์ที่เจ้าได้เห็นอาณนท์ประพฤติต่อเจ้านั้นไป แล้วจงไปประพฤติเมตตาคาจิตต์เช่นนั้นต่อคนอื่น ๆ โดยอย่ามีพยศร้ายอย่างใดเลย.”

“ปกฤดีเอ๋ย, ตามที่จริง ย่อมเป็นกุศลอย่างใหญ่หลวงในความเอื้ออารีของพระราชา เมื่อท่านมีความกรุณาต่อพวกทาสของท่าน. แต่ว่ายังมีกุศลอันใหญ่หลวงยิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก คือเมื่อทาสนั้นๆ ไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากที่ตนได้รับ แล้วพยายามแผ่เมตตาคาจิตต์และความอารี ต่อเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายทั้งปวง. ทาสนั้นๆ จะหยุดเกลียดชังนายผู้กดขี่ของตน, และแม้เมื่อต้องหวนอมขมกลืนต่อการข่มเหงคเนงร้ายของนาย เขาก็ยังมีเมตตาคาจิตต์ต่อนาย โดยนึกสงสารต่อการอวดอำนาจ และการกระทำอันเยอหยิ่งของนายของเขาว่าเป็นสิ่งที่น่าสงสารแทนที่จะน่าโกรธ.”

“ปกฤดีเอ๋ย, เจ้าเป็นผู้ประเสริฐแท้. แม้เจ้าจะอยู่ในพวกมาตังคะก็จริง, แต่เจ้าจะได้เป็นนางแบบ ให้แก่สุภาพบุรุษและสุภาพสตรีทั้งหลาย. เจ้าถูกจัดเป็นพวกวรรณะทราวมก็จริง แต่พวกพราหมณ์ทั้งหลายจะต้องรับบทเรียนจากเจ้า. อย่าบ้ายเบี่ยงจาก

คลองธรรมและกรรมอันงาม ดังว่ามานี้เสียเลย แล้วเจ้าก็จะรุ่งเรือง ด้วยรัศมี เช่นเดียวกับนางพระยาที่เปล่งอยู่บนราชบัลลังก์.”

จาก Histoire du Bouddhisme Indien ของท่าน Burnouf.

หมายเหตุ ถ้าพวกเราทุกคนผู้มีความรัก รู้จักสิ่งที่ตนรักให้ถูกต้องตรงตัวจริง ดังเช่นพระผู้มีพระภาคได้ทรงชี้ให้หญิงมาตังคะผู้นั้นเห็นแล้ว ความรักก็จะเลิกถูกขนานนามว่า เป็น “ความบ้าระหะกหนึ่ง” เป็นแน่แท้.

— ผู้แปล

ความอกตัญญู

อ้าลมหนาว พัดอ้าว ไม่ร้ายสู้
ถึงพัดต้อง กายเย็น ไม่เป็นไร
น้ำฟ้าหนาว ร้าวอก ไม่ฟกเหมือน
ถึงฟ้าทำ น้ำแข็ง แกร่งจะนั้น

ความชั่ว อกตัญญู ของคนได้
เพราะมิได้ เคยเห็น เป็นเพื่อนกัน.
ซึ่งแก่นเพื่อน ลืมคุณ ทุกสิ่งสรรพ
ไม่เย็นทัน เทียมเพื่อน ที่ลืมมิตร.

ตามใจท่าน —พระมงกุฎ

การเจริญกัมมัฏฐานในลังกา

บรรยาย โดยท่าน ป.ป. สิริ วรรณะ

เรื่องนี้ เป็นเรื่องกล่าวถึงความเป็นมาของการเจริญภาวนา ในเกาะลังกา. แม้จะเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ ก็มีประโยชน์อย่างมาก ในอันที่จะมีความแน่ใจว่า พุทธศาสนาในสวนนี้ อยู่ในภาวะที่ต้องการความช่วยเหลือเพียงไร.

— คณะบรรณาธิการ.

ระบอบแห่งกัมมัฏฐานทางพุทธศาสนานั้น แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ๒ ประเภท คือ วิทรรสนา และสมถะ. ระบอบทั้งสองนี้ ได้ถูกนำไปยังลังกาโดยพระอรหันต์ราชกุมาร พระนามว่ามหินต์ พร้อมด้วยคารประคิษฐานพระพุทธรูปในปีก่อนคริสตศักราช ๓๐๗ ถึงก่อนคริสตศักราช ๒๖๗. ภิกษุจำนวนมาก ได้ปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางสืบต่อกันมาเป็นลำดับ จนกระทั่งถึงสมัยพระเถระนามว่า มาลิยเทพ ซึ่งเชื่อกันทั่วไปว่าเป็นพระอรหันต์ชาวสิงหฬองค์สุดท้าย. การเจริญวิทรรสนาภาวนา ปรากฏว่าได้สูญสิ้นไปพร้อมกับการล่วงลับของพระมาลิยเทพเถระนั้น, แต่สมถะภาวนานั้น ยังคงมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา จนกระทั่งถึงสมัยแห่งพระเจ้าชาตุเสน (ค. ศ. ๔๖๑ ถึง ๔๗๕). บันทึกทางประวัติศาสตร์ของลังกา ยังปรากฏการยืนยันอยู่มากมายว่า มีภิกษุจำนวนมากที่ได้บรรลุถึงฌานขั้นสูงสุด, และบันทึกเหล่านี้ยังได้รับการรับสมอ้างเป็นอย่างดี โดยพวกภิกษุจีนซึ่งได้ไปเยี่ยมเกาะนี้ในศตวรรษที่ห้า.

ในเวลาที่วิทรชนกัมมัญฐานได้สาปสูญไปจากความทรงจำ ของมหาชนนั้น สมณะกัมมัญฐานก็ยังมียู่ต่อมา จนกระทั่งถึงสมัยที่บันทึกทางประวัติศาสตร์มีได้มีกล่าวถึงเรื่องนี้อีกเลย. อย่างไรก็ตาม, มันเป็นที่กระจ่างแล้วว่า เมื่อคณะทูตชาวสิงหพหุคที่สองที่จะไปยังประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้นโดยท่านปิณฑปาติกะสรณังกรมหาเถระ พระมหาสังฆราชชาวสิงหพหุคส์สุดท้าย (ค.ศ.๑๖๕๘ ถึง ๑๗๑๘) ในระหว่างรัชสมัยของพระเจ้า กิรุตติ ศรี-ราชสิงหะ (ค.ศ. ๑๗๔๕ — ๑๗๘๐) นั้น การเจริญกัมมัญฐานไม่ว่าระบอบไหน ไม่มีเหลืออยู่เลยในประเทศนี้. ความจริงสิงหพหุคทั้งสิ้น “ไม่อาจจะสอบสวนได้ว่ามีภิกษุที่ได้อุปสมบทแล้วเกินกว่า ๕ รูป” ซึ่งเป็นผู้แตกฉานทางธรรมในสมัยนั้น. สิ่งซึ่งนำไปสู่ความเสื่อมทรามทางศีลธรรม และทางความรู้ของคณะสงฆ์คืออะไรนั้น เป็นสิ่งที่ท่าน มร. (บัดนี้เป็น เซอร์) ค.บ. ชยติลล ได้กล่าวไว้อย่างย่อๆและชัดเจนแล้วในภาคผนวกแห่งหนังสือชื่อ “Manual of a Mystic” ของท่านว่า “ศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งส่อให้เห็นถึงการงานอันตรรกตรำตลอดชีพของพระสรณังกรนั้น ได้เริ่มขึ้นด้วยฉากแห่งความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและทางความรู้ทั่วไปในลังกา. รัชสมัยอันมั่งคั่งสมบูรณ์และยาวนาน ของพระเจ้า ปรกรม พาหุ ที่ ๖ แห่งโกตติ (ค.ศ. ๑๔๑๐ — ๑๔๖๒) นั้น มีการยุ่งยากทางการเมืองภายในประเทศติดตามมาเบื้องหลังซึ่งทำให้ประเทศอ่อนแอลงเป็นอย่างมาก. ครั้นแล้วการมาของชาวปอรตุเกสในปี ค.ศ. ๑๕๐๕ ก็ได้เปิดสมัยแห่งความวิบัติขึ้น ซึ่ง ๓๐๐ ปีต่อมาก็ได้เพิ่มขึ้นจนถึงขีดสุด, ซึ่งเป็นเวลาล่มจมแห่งราชอาณาจักรสิงหพ, หลังจากได้ดำรงมาตลอดระยะเวลากว่า ๒๓ ศตวรรษ. พวกที่ยกมาโจมตีจากตะวันตกเหล่านี้ เป็นพวกที่เหี้ยมโหดอย่างร้ายแรงในการกระทำต่อประชาชน, และความครุร้ายของเขานั้น มีเท่าเทียมกันกับความบ้าคลั่งศาสนาของเขา. ตามตำบลต่างๆแถบชายทะเลซึ่งตกอยู่ในเงื้อมมือของเขา, เขาได้ทำลายร่องรอย

แห่งอารยธรรมของสิงหโพราณเสียทุกแห่ง, เขาได้ทำลายและปล้นสะดมตามโบสถ์วิหารงามๆ และอนุสาวรีย์แห่งชาติ ซึ่งเป็นที่เชิดหน้าชูตาของประเทศนั้น และเขาได้ออกกฎหมายอันร้ายกาจ ซึ่งห้ามการปฏิบัติทางพุทธศาสนา. ศาสนาของประชาชนได้ถึงซึ่งความเสื่อมโทรม, และการศึกษาก็เหมือนกัน. แม้ในถิ่นทางแถบแคนดี้ (Kandy) อันเป็นที่ซึ่งชาวสิงหพได้ทำการป้องกันเอกราชของเขา ในการต่อสู้กับชาวปอร์ตุเกส โดยไม่รู้จักหยุดหย่อนตลอด ๑๕๐ ปีมานั้น สิ่งทั้งหลายก็อยู่ในสภาพที่ไม่ดีไปกว่านั้นเหมือนกัน. ข้าศึกอันมีกำลังมหาศาล ซึ่งได้มาอยู่ที่ประตูบ้านของเขานั้น ได้ทำให้เขาต้องมีการระแวงระวังโดยมิได้มีเวลาพักผ่อน, ตามราชสถานและบ้านเรือนของตนเอง. และกำลังของเขาทั้งหมดก็ได้ถูกนำไปใช้ในภาระอันใหญ่นี้ เพื่อป้องกันชาติของเขาไว้. การปฏิบัติทางศาสนา ได้ถูกทอดทิ้งละเลย, คณะสงฆ์ได้กระจัดกระจาย และเสื่อมทรามทางวัตรปฏิบัติทั่วไป และภิกษุซึ่งเป็นผู้นำทางจิตต์ใจของประชาชนนั้น ได้มีชีวิตอยู่อย่างแตกตื่นระส่ำระสายไม่เป็นอันประกอบหน้าที่ และละเลยต่อกิจทางศาสนาของตน. มันช่างเป็นสมัยแห่งความมืดมนที่ทางธรรมจรรยา และความรู้เสียจริงๆ. และแล้วความมืดมนที่อันนั้นดูเหมือนว่า มันได้ตั้งขึ้นเพื่อความสว่างบนเกาะนั้น คือต่อมาได้เกิดมีบุคคลซึ่งสวรรค์ส่งมา เพื่อจุดดวงประทีปแห่งศาสนาและการศึกษาขึ้นมาใหม่ในเกาะนี้อีก.”

ครั้งการประดิษฐานอุปสมบทกรรม ซึ่งจัดทำขึ้นโดยพระเถระไทยได้เสร็จสิ้นไปแล้ว ก็มีกิจการทางการศึกษาของภิกษุชาวสิงหพติดตามมาในไม่ช้า. การเจริญภาวนาถูกจัดเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรของสถานการศึกษาทุกแห่ง. มันเป็นสมัยกลับฟื้นฟูเพื่อความรุ่งเรืองครั้งใหญ่. ท่านพระสรณังกรเอง ได้ทำตนเป็นผู้นำ โดย

การรับเอาบทเรียนทางกัมมัฏฐานภาวนา จากท่านพระวิสุทธาจารย์ แลท่านพระอุบาลีมหาเถระ ซึ่งได้ไปจากประเทศไทย. คำสั่งสอนที่สั่งสอนกันด้วยปาก ก็ได้ถูกบันทึกไว้คร่าวละเอียดละน้อย, และต่อมาไม่กี่ปี ก็มีตำราคู่มือพอจะหาได้หลายฉบับ. โดยอาศัยหนังสือที่กล่าวมานี้เอง มร. ฟ. ล. วูดเวอร์ด จึงสามารถจัดพิมพ์ขึ้นได้ และต่อมาได้แปลออกเป็นหนังสือชื่อว่า “คู่มือของโยคาวจร.” แต่แปลเพราะหวั่นวายอย่างยิ่ง ที่การศึกษาอันใหม่นี้ตั้งอยู่ไม่ได้นาน. ท่าน เซอร์ ค.บ. ชยติลก ได้ให้ข้อสังเกตไว้ดังต่อไปนี้คือ “ตามข้อความในกติกาวัดต์ (วินัยบัญญัติ) ซึ่งประกาศใช้โดยสังฆสภาในปีที่ ๗ แห่งสมัยราชาธิราช สิงหะ (ปี ค.ศ. ๑๓๘๐ — ๑๓๘๘) นั้น ภิกษุทั้งหลาย ถูกกวัดขั้นให้ฝึกฝนปฏิบัติตนในทางวิทรรสนากัมมัฏฐานโดยทั่วกัน. ต่อมา, ข้าพเจ้าคิดว่า คงไม่อาจค้นพบข้อความที่กล่าวถึงระบอบกัมมัฏฐานนี้อีกเลย. ความยุ่งเหยิงทางการเมืองแห่งรัชสมัยถัดมา ซึ่งเนื่องจากการปลดพระราชอาออกจากราชบัลลังก์ (ปี ค.ศ. ๑๘๑๕), และดูเหมือนว่าความยุ่งยากอันร้ายแรงซึ่งมีอยู่ทั่วไป ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีแรก ที่ชนชาวอังกฤษเข้ามาปกครองนี้เอง ได้ทำลายล้างการเจริญภาวนาให้ศูนย์สิ้นไปอย่างเด็ดขาด.”

มันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้อย่างแน่นอน ในข้อที่ว่ายังมีภิกษุที่เป็นอิสสระแก่ตัวอยู่เป็นอันมาก ซึ่งได้ปฏิบัติตามกัมมัฏฐานระบอบเก่านี้. มร. วูดเวอร์ด ได้กล่าวถึงท่านโทเรติเยวเถระ ผู้ซึ่งครูของท่านมีผู้กล่าวกันว่า ได้ปฏิบัติ “ปรมปราโยคะ (คือการปฏิบัติกัมมัฏฐานที่ซ่อนเร้นตามแบบเดิม ซึ่งมอบให้ต่อกันมาทางวาจาจากครูถึงศิษย์).” เรื่องที่กล่าวนี้มีอยู่ใน ค. ศ. ๑๕๐๐. แต่เวลาเกือบหนึ่งศตวรรษครั้งได้ผ่านไป โดยไม่มีการพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นแต่อย่างใด.

สำหรับเรื่องนี้, มันเป็นการทำความอุ่นใจให้แก่ผู้ที่รักความเจริญทางปัญญาของจิตต์ ที่จะได้ทราบว่า ในบัดนี้มีสำนักศึกษา ๒ แห่ง อันเป็น

สถานที่ซึ่งกำลังจัดสอนกัมมัฏฐานอย่างถูกต้องตามระบอบ. สถานที่ ๒ แห่งนี้คือ ที่วัดป่าศัลลสะ ซึ่งจัดเปิดขึ้นโดย มร. ศรี นิสสังกะ นิตินาสตรบัณฑิต, อีกแห่งหนึ่งคือที่ วิกรมศิลา วิทย ปิฐะ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยท่านพระ ก. เทวรักจิต, ศาสตราจารย์ทางฝ่ายธรรม และทางฝ่ายภาษาภาคตะวันออก ในวิทยาลัยวิทโยทย ปิริเวนะ (วิทยาลัยบาลี) โกลัมโบ. วัดศัลลสะ ได้รับความสนใจของมหาชนตลอดเวลา ๒ – ๓ ปีที่แล้วมา.

วิกรมศิลากำลังถูกจัดเป็นสถานที่ตัวอย่าง เพื่อให้สมกับชื่อมหาวิทยาลัยวิกรมศิลาแห่งอินเดียสมัยโบราณ ซึ่งมีชื่อพ้องกัน. สถูปสีขาวซึ่งอยู่บนเขาสูง, มองลงมาเห็นทุ่งข้าวอันกว้างใหญ่อยู่เบื้องล่าง — วิหารซึ่งมีทรวดทรงงามสมสัดส่วน พร้อมทั้งหมู่กุฏิเล็กๆสีขาวหมู่ใหญ่ ตั้งอยู่ในท่ามกลางป่ามะพร้าว — ลำธารน้อยๆ ไหลผ่านมาทางข้างๆธรรมศาลา — เหล่านี้แหละคือสิ่งที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิกรมศิลาในสมัยปัจจุบัน, อันเป็นสถานที่ซึ่งมีสามเณรผู้เฉียบแหลมประมาณ ๒๐ รูป กำลังได้รับการอบรมฝึกฝนอยู่ในทางธรรม, ทางวินัย, และทางเจริญภาวนา. สถานที่แห่งนี้ ย่อมเป็นเช่นเดียวกันกับสถานที่ศึกษาทางพุทธศาสนาแห่งอื่นๆ, คือว่าเป็นสถานที่ศึกษาระหว่างชาติ และต้อนรับนักศึกษาจากประเทศต่างๆเสมอ.

ปุตฺต แปล

M. B. 45 – 12 – 540.

วิสุตสาสา ปรมมา ญาตี!

เขียนมา—ตอบไป

เล่มนี้ตอบโดย พุทธทาส ภิกขุ

กรรมกับอนัตตาขัดกันหรือไม่? ถ้าอนัตตาไม่มีอะไร ทำไมจึงมีกรรมส่งผล? เกิดใหม่นั้นคืออะไร?

ถาม : ผมมีปัญหาใหญ่ข้องใจมีรู้หาย คือปัญหาว่าหลักกรรม กับหลักอนัตตาขัดกันหรือไม่. อนัตตาไม่มีอะไร แต่ทำไมจึงมีกรรมส่งผลชั่ว. และการที่ไปเกิดใหม่นั้นคืออะไร. ปัญหานี้จะเป็นปัญหาหรือไม่ ผมไม่ทราบ แต่สำหรับผมคิดใจเอามากๆ และจะไม่สบายใจเลย ถ้ายังไม่สามารถจับหลักได้ และเมื่อตอบมาแล้ว ก็อาจยังไม่เข้าใจเลย หรือบางส่วน ซึ่งจะต้องขอถามจนถึงที่สุด จึงกราบเรียนไว้ก่อน.

ส.ญ.พระนคร ๔ ตุลาคม ๒๔๘๔.

ตอบ : ขอทำความเข้าใจเป็นพิเศษกันเสียก่อนว่า เรื่องกรรมกับอนัตตาลึกซึ้งเข้าใจยาก เมื่อเริ่มอธิบายโดยละเอียดเต็มที่เสียทีเดียวในเบื้องต้น

ต้น, ตามที่เคยพบมาแล้ว, ปรากฏว่า ทำให้ยากแก่การฟัง จนบางครั้งผู้ฟังงงไปหมด. จึงในที่นี้ จะได้อธิบายเค้าหายาๆในเบื้องต้น ให้เข้าใจดูทางไว้เสียขั้นหนึ่งก่อน แล้วจึงอธิบายหลักที่ละเอียดและเกี่ยวพันกันอย่างซับซ้อนของมันอีกขั้นหนึ่ง.

เมื่อได้ค้นหาประเด็นที่ถาม และความรู้สึกของผู้ถามดูแล้ว พบว่าปัญหามีอยู่เป็นสองตอน. ตอนแรกถามถึงกรรมกับอนัตตาขัดกันหรือไม่. ตอนหลังเกิดใหม่คืออะไร. ส่วนปัญหาตอนแรกนั้น แสดงความรู้สึกของผู้ถามชัดอยู่แล้ว ว่าผู้ถามเห็นว่าขัดกัน จึงได้ถามประกอบไว้ด้วยว่า อนัตตาไม่มีอะไร ทำไมจึงมีกรรมส่งผล. ที่แสดงความรู้สึกไว้ว่า ไม่ทราบว่าจะถามเช่นนี้ ควรเป็นปัญหาหรือไม่นั้น เป็นการแสดงความกลัวไว้มากสักหน่อย เพราะปัญหานี้ เป็นปัญหาที่เกิดแก่ทุกคนอยู่แล้ว, มีอยู่ที่แต่เพียงการเกิดของปัญหานี้ เกิดขึ้นโดยเอาเรื่องวิสัยโลกกับโลกุตตระ มาไขว้กันอย่างจับผลัดจับผลู. จับผลัดจับผลูอย่างไร จะอธิบายในตอนตอบอย่างละเอียด.

คำตอบอย่างย่อ

หลักอนัตตานั้น มีความหมายว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา, คือคนหรือสิ่งที่สมมตินามว่าคนนั้น ก็เป็นอนัตตา. กรรมดีชั่วที่เขากะทำ ก็เป็นอนัตตา, วิบากที่เป็นผลของกรรมที่เป็นบุญหรือบาป สุขหรือทุกข์ นั้นก็ล้วนแต่เป็นอนัตตา. คนผู้เสวยผลกรรมนั้น ก็เป็นอนัตตา. กรรมกับอนัตตาจึงไม่ขัดกัน. หลักทฤษฎีเรื่องกรรมกับหลักทฤษฎีเรื่องอนัตตาไม่ขวางกันแต่อย่างใด.

ถ้าถามว่า กรรมเป็นอนัตตาแล้ว ทำไมจึงเกิดผล หรือให้เกิดผลขึ้นได้เล่า. ข้อนี้ เป็นกฎธรรมดาทั่วไป ไม่ว่าจะเคลื่อนไหว

ของอะไร คือทั้งฝ่ายรูปและฝ่ายจิตต์, เมื่อมีการเคลื่อนไหว ย่อมมีผลกระทอน (Reaction), ถ้าเป็นฝ่ายจิตต์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีความคิดและเจตนา ผลกระทอนย่อมต่างจากฝ่ายรูปมากมาย. และผลกระทอนส่วนมาก ย่อมให้เกิดความเป็นผลที่บ่อเกิด คือ Action ของมันนั่นเอง. แต่ว่าการเคลื่อนไหวนั้นก็ดี ผลกระทอนนั้นก็ดี ล้วนเป็นอนัตตา. เพราะฉะนั้น กรรมจึงให้ผลได้ทั้งที่เป็นอนัตตา.

ความรู้สึกซึ่งผู้ถามกำลังมีอยู่ในบัดนี้ ว่าเราทำกรรม เราต้องได้รับผลกรรม เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นผลกระทอนมาจากเหตุหรือการกระทำทางจิตต์อย่างหนึ่งเหมือนกัน, ซึ่งจะเป็นฝ่ายความรู้ หรือฝ่าย อวิชา ก็ได้เท่านั้น. การยึดถือกรรม และผลกรรม ก็เป็นผลกระทอนอย่างเดียวกันกับความรู้สึกที่ว่ามาแล้ว. เพราะเหตุนั้น จึงไม่มีปัญหาอันใดเลยที่ว่า ความรู้สึก หรือความยึดถือเหล่านั้น จะไม่พลอยเป็นอนัตตา คือไร้ตัวตน ไปด้วย. เป็นอนัตตา คือไร้ตัวมันเอง มีแต่ความไหลไปตามเหตุปัจจัย. แต่มันได้ยึดถือเอาความไหลไม่ขาดสาย จนสำคัญเป็นตัวเดียนั้นแหละ เป็นต้น, แล้วยังถือว่าเป็นตัวตนยืดยาวไปถึง การเคลื่อนไหว และผลกระทอนตามอำนาจแห่งเหตุ ซึ่งจะมีต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ว่าเป็นของๆมันอีกด้วย. เพราะเหตุนี้เอง มันจึงมีความรู้สึกที่ตัวตน หรือมีตัวตนได้ ทั้งๆที่มันทั้งปวงนั้นเป็นอนัตตาอยู่ในตัวมันเอง.

เพราะกรรม ให้ผลได้ทั้งที่มันเป็นอนัตตา และเพราะมูลเหตุคือความหลงของมนุษย์ อาจยึดถือตัวเองว่าตัวตนได้ ทั้งที่ตัวความหลงนั้น กับทั้งสิ่งที่มันยึดถือ ก็ล้วนแต่เป็นอนัตตาด้วยกัน กรรมกับอนัตตาจึงไม่ขวางกันเลย. จะมีความสำคัญผิดว่าขวางกันได้บ้าง ก็ต่อเมื่อไม่มองเห็นความเป็นอนัตตาของกรรม เท่านั้น, คือเข้าใจ

กรรมอย่างสมมติ แต่ไปเข้าใจนัตตาอย่างความจริง. เมื่อใดเข้าใจทั้งกรรมและนัตตา ในด้านเป็นความจริงแท้ (Ultimate Truth) ด้วยกันทั้งสองแล้ว จะเห็นว่าไม่ขวางกันเลย ซึ่งความข้อนี้ จะได้อธิบายในตอนคำตอบอย่างละเอียดต่อไป.

ส่วนที่ถามว่า“เกิดใหม่”คืออะไร นั้น ขอตอบว่า เมื่อกล่าวในด้านความจริงแท้แล้ว ความเกิดใหม่ไม่มี, มีแต่ตอนหนึ่งของความไหลเวียนของสิ่งที่ยังอยู่ภายใต้อำนาจแห่งเหตุ, หรือกล่าวให้ง่ายขึ้นอีกหน่อย ก็มีแต่ความกลับงอกใหม่ ของสิ่งที่ยังไม่หมดเชื้อ. (อย่าลืมเสียว่า เชื้อนั้นก็ดี ต้นที่งอกงามแล้วก็ดี ล้วนเป็นนัตตา). ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ตามความจริงแท้ นั้น คน ไม่มี, เมื่อคนไม่มีแล้ว ความตายหรือความเกิดใหม่ของเขา จะมีขึ้นมาอย่างไรได้เล่า.

แต่ถ้าไม่กล่าวตามนัยแห่งความจริงแท้ คือกล่าวกันอย่างโวหารโลกธรรมดา หรือที่เรียกว่าสมมติโวหารแล้ว คน มี, การตาย และการเกิดใหม่ของคนก็มีด้วย. ทั้งนี้เพราะว่า ได้เอาสมมตินามว่า คน เข้าไปสรวมให้ที่กลุ่มของธรรมชาติกลุ่มหนึ่ง ซึ่งกำลังหมุนเวียนไป, และเอาสมมตินามว่า ตาย ไปสรวมให้ที่อาการตอนหนึ่ง แห่งความไหลเวียนอันยืดยาวของกลุ่มธรรมชาติ ที่ยังไม่หมดเหตุอันนั้น, และได้เอาคำว่า เกิดใหม่ ไปสรวมให้ที่อาการตอนหนึ่ง แห่งความไหลเวียนนั่นเองอีกเหมือนกัน, แปลกกันแต่คำแรกเป็นอาการที่แสดงความสลายออกของส่วนที่เป็นวัตถุหยาบๆ และคำหลังเป็นอาการที่แสดงความกลับกุ่มกันขึ้นใหม่. สิ่งที่สลายไป และกลับกุ่มกันเข้าใหม่บางเวลา ซึ่งได้แก่ฝ่ายรูปธรรมนั้นก็ดี และสิ่งที่ไม่แสดงอาการหยาบๆ เช่นนั้น แต่แสดงอาการเกิดดับถี่ยิ่งกว่านั้น ซึ่งได้แก่ฝ่ายนามธรรมหรือจิตต์ ซึ่งเป็นตัวยื่นโรงให้รูปเกิดดับอย่างหยาบๆนั้นก็ดี ล้วนเป็นนัตตา.

เพราะเหตุนี้เอง คำว่า “การเกิดใหม่” นั้น เป็นของจริงจะเพาะเมื่อกล่าวกัน
อย่างโลกๆ หรืออย่างสมมติ, แต่เป็นของหลอก ในเมื่อกล่าวกันอย่างกล่าว
ความจริงขั้นปรมาตม์ (Ultimate Truth).

จึงสรุปความในตอนนี้ได้ว่า

ก. ตามแง่โลก เกิดใหม่คือคนเราตายแล้วเอาวิญญาณ ซึ่งเป็น
จุดศูนย์กลางไปตั้งการเกิดใหม่ เหมือนนกถูกรื้อรัง มันไปสร้างรังเอาใหม่.

ข. ตามแง่ปรมาตม์ เกิดใหม่ คือคำนามที่จิตต์อันเต็มไปด้วยความหลง
ได้เอาไปสรวมครอบให้แก่อาการตอนหนึ่งของกลุ่มธรรมชาติกุ่มหนึ่งที่กำลัง
หมุนเวียนไป แล้วยึดถือไว้ในฐานะเป็นของตน ทำนองเดียวกับที่ได้ยึดตัวมันเอง
(ซึ่งเป็นแต่เพียงเกลียวหมุน) ว่าเป็นตัวตนของมัน ซึ่งเป็นเจ้าของอาการ และ
สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของมัน.

ต่อไปนี้ เป็นตอนตอบอย่างละเอียด.

คำตอบอย่างละเอียด

กรรมกับอนัตตา

ปัญหามีว่า อนัตตาไม่มีตัวตนอะไร แต่ทำไมจึงมีกรรมดีกรรมชั่ว ส่ง
ผลให้ผู้ทำเป็นคนดีคนชั่ว มีผู้ทำเป็นผู้รับผลของกรรม. ปัญหานี้เกิดขึ้น
และขวางกันอยู่ในตัวเอง เพราะเหตุว่า ไปจับเอาความหลุดพ้น มาปนเปกับ
ความที่ยังไม่หลุดพ้นจากอุปาทาน. อนัตตานั้น เป็นอนัตตาหมดทั้งผลกรรม
คนผู้รับผลกรรม ทั้งความดีความชั่ว กระทั่งถึงพระนิพพานเอง ก็เป็นอนัต-
ตา. นี่เป็นฝ่ายโลกุตระหรือวิมุตติ คือเห็นความจริงจนหลุดพ้นจากอุปาทาน
ไม่มีความรู้สึกว่าจะอะไรเป็น อัตตา หรือตัวเราตัวเขา หรือตัวอะไรของอะไร.
ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งนั่นคือฝ่ายโลกิยะ หรือยังไม่วิมุตติ ยังมีความรู้สึกตามอุปาทาน

ที่มีมาเดิมในสันดาน เห็นตัวเป็นตัว เห็นกรรมเป็นตัวกรรมดีชั่ว ซึ่งตัวจะเป็นผู้ทำ แล้วได้รับผลเป็นของตน ยึดถือเอานิพพานไว้ล่วงหน้า ว่าเป็นตัวอันหนึ่ง ซึ่งตัวจะเอามาเป็นของตัวได้วันหนึ่ง. ฝ่ายนี้ มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็น อยากไม่ให้มีไม่ให้เป็น อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ จึงตรงกันข้ามกับฝ่ายโน้น ซึ่งหมดตัว และไม่มีผู้อยาก ไม่มีผู้ได้ ผู้เสีย ผู้มี ผู้เป็น โดยสิ้นเชิง. เมื่อความรู้สึกมีอยู่อย่างฝ่ายนี้ แล้วไปหิบบอนัตตามาครอบให้ตัวเอง โดยสักว่าได้ฟังมาหรือจากทางหนึ่งทางใดก็ตาม ก็เกิดขัดกันขึ้นกับความรู้สึกว่า ฉันมีตัวของฉันนี่, ฉันยังจะเอาผลดีผลชั่วที่ฉันทำไว้ ฉันไม่ยอมให้มันแก่นัตตาไป ฉันยังจะกิน จะใช้ ยังจะต้องเจ็บต้องไข้ ต้องรักษาพยาบาลมัน จะต้องการเงินทำศพ จะต้องเงินทุนสำหรับสร้างอะไรไว้เพื่อสวรรค์ในชาติหน้า ฉันจะตายอย่างอุณหนาฝาคั่ง เหล่านี้เป็นต้น. เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากไปหิบบอนัตตามาครอบให้แกตัวอัตตา. จิตต์ที่ยังถืออัตตา คือเต็มอยู่ด้วยอุปาทาน จะไปเอาเสื่ออนัตตามาสรวมเข้าไม่ได้เลย จะเกิดเรื่องเช่นว่านี้. เพราะฉะนั้น จึงพลิกตัวอัตตานั้นแหละ ลงเป็นอนัตตาให้ได้เสียเอง ก็จะเข้าจิตนิพพาน ซึ่งอยู่พ้นหรือเหนือความมีตัวเราเหนือกรรมทุกอย่างเหนือความดีความชั่วเหนือบุญเหนือบาปเหนืออะไรทุกอย่าง และโดยสิ่งเหล่านั้น โยนไว้ฝ่ายโน้น คือฝ่ายโลกิยะ ให้มันรกรงรังกันอยู่แต่ทางฝ่ายโน้นเถิด. เมื่อกรรมหรือผลกรรม ตามขึ้นมาฝ่ายนี้ไม่ถึงแล้ว มันจะมาขัดกับอนัตตาได้อย่างไร. ขอแต่ว่า ที่ว่าอนัตตานั้น ให้มันเป็นอนัตตาที่แท้จริง คือเป็นจริงก็แล้วกัน, อย่าให้เป็นเพียงเสื่ออนัตตา ที่ยืมมาสรวม ตามเสียงที่ได้ยินได้ฟังมา หรือรับเข้าไว้ในฐานเป็นเพียงความจำ คล่องปากของคนแก่วัด ก็แล้วกัน.

อนัตตา อยู่รวมกันไม่ได้กับอุปาทาน. ความยึดถือที่เรา ว่าผลกรรมของเรา หรือดูเอาล่วงหน้าว่านิพพานของเรา อันเป็นความรู้สึกตาม

ธรรมดา หรือของคนธรรมดา นั่นคืออุปาทาน. อุปาทานนี้ มาจากวิชา หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือพวกอวิชา. ความเห็นจริง ตามที่เป็นจริง ด้วยอริยปัญญา ในตัวเรา ในผลกรรมของเรา ในอะไรๆทุกสิ่ง ว่ามีความจริงอย่างไร ย่อมทำให้เห็นความไม่มีตัวตนในสิ่งเหล่านั้น ความยึดถือหรืออุปาทานจึงร่วงหล่นไป คือเห็นอนัตตาในภายในจริงๆ. ผลกรรม หรือความดีความชั่ว จึงไม่อาจขัดขวางกับอนัตตาได้เลย เพราะมันก็เป็นอนัตตาเหมือนกัน. ทุกสิ่งเป็นอนัตตา. ทุกสิ่งหมายถึงทุกๆสิ่งจริงๆ คือทั้งตัวเรา กรรมและผลกรรมของเรา ความเกิดความตายและความเกิดใหม่ของเรา เหล่านี้เป็นอนัตตา.

ตัวเรานี่ มิใช่ตัวเราคือเป็นอนัตตา ฉันทใด สิ่งอื่นๆก็สักว่า ธรรม หรือสิ่งๆหนึ่ง มิใช่ ตัวใคร ตัวมัน ตัวเขา ที่ไหนเลย. ที่ว่าสักว่า ธรรม นั้น, คำว่าธรรม หมายถึงธรรมชาติ หรือสิ่งอันไหลไปตามเหตุปัจจัยของมันเอง, หรือถ้าจะกล่าวให้ถูกต้อง และลึกลงไปกว่านั้น ก็มีได้มีสิ่งอะไรเลย มิแต่เกลียวของความหมุนของสิ่งที่หมุน ซึ่งเมื่อไล่ละเอียดลงไป ก็เป็นเพียงธาตุส่วนหนึ่งๆหมุนไป ทั้งฝ่ายรูปธาตุและวิญญาณธาตุ. กรรมคือกิริยาของสิ่งเหล่านั้น, ก็คือกิริยาของรูปธาตุและนามธาตุทั้งสองฝ่าย. ฝ่ายรูปธาตุเป็นตัวเคลื่อนไหว, ฝ่ายนามธาตุเป็นเจตนาภายใน. ธาตุที่ทรงตัวอยู่ชั่วขณะหนึ่ง หมุนสืบมาจากเหตุปัจจัยข้างต้นอีกต่อหนึ่ง การหมุนของมันก็มีเหตุปัจจัยส่วนหนึ่ง, ตัวมันเองก็มีเหตุปัจจัยส่วนหนึ่ง, ฝ่ายรูปก็เปลี่ยนไป ฝ่ายนามก็เปลี่ยนไป เพราะเหตุว่ามันหมุน. การเปลี่ยนย่อมเป็นไปในอาการสามอย่างคือ เจริญขึ้น ทรงตัวอยู่ แตกดับไป นี้เท่านั้น. เกลียวที่ไหลเชี่ยวไปนี้ มีกำลังดันให้หมุนไปในตัวมันเอง เช่นเดียวกับรถยนต์คันหนึ่ง มีการแล่นไปหมุนไป และพร้อมกันนั้น มีส่วนที่ทำกำลังงานสำหรับให้วิ่งนั้นด้วย, และส่วนที่ทำกำลังงานนั้น ก็มีเหตุปัจจัยส่วนที่ให้มันทำงานนั้นด้วย คือ

คนผู้ขับ น้ำมัน อากาศ เป็นต้น, ซึ่งแต่ละส่วนๆนั้น ก็มีเหตุปัจจัยที่ทำให้มันต้องทำหน้าที่หรือทำงานเช่นนั้นๆ เป็นของมันเอง ; และปัจจัยชั้นที่ลึกเข้าไปนั้นเล่า ก็ล้วนแต่มีปัจจัยสืบทยอยเข้าไป ไม่มีที่สิ้นสุด จึงจัดว่าเป็นเกลียวและเป็นสายเดียวกัน. คน, กับการหมุนไปในวัฏฏสงสาร หรือการทำการกรรมของคน ก็เป็นเพียงสมมติ. ที่แท้เป็นเพียงปัจจัยที่ส่งต่อกันมาเป็นเกลียวเท่านั้นเอง, เป็นแต่เราสมมติเรียกกันว่าคน เช่นเดียวกับเราสมมติเรียกกลุ่มๆนั้นว่ารถยนต์. สมมติอาการต่างๆในเกลียวเท่านั้น ว่าเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทำกรรม รับผลกรรม ดีชั่ว บุญบาป, เช่นเดียวกับสมมติที่เกี่ยวกับรถยนต์ว่า สวยไม่สวย วัสดุไม่ดี คือไม่ดี น่าซื้อไม่น่าซื้อ โดยไม่มีการแยก (Analysis) ให้เห็นความจริงอันเป็นส่วนๆนั้นเสียเลย.

คนก็ดี กรรมและผลกรรมของคนก็ดี การเกิดแก่เจ็บตาย เกิดใหม่ของคนก็ดี นี้เป็นเพียงสมมติ ซึ่งได้สมมติเข้าที่เกลียว หรือส่วนของเกลียวที่ไหลไปนั่นเอง แห่งใดแห่งหนึ่ง หรืออาการใดอาการหนึ่ง. เมื่อรวมกลุ่มของอาการเข้าเป็นกลุ่มๆ ก็ย่อมพอที่จะสมมติเป็นอย่างหนึ่ง หรือเป็นลักษณะหนึ่ง แล้วสมมติทั้งหมดนั้น เป็นคนหรือเป็นตัวเจ้าของ. เมื่อเลิกสมมติออกทิ้งเสีย ก็พบความจริงเป็นชั้นๆเข้าไป จนกระทั่งพบอนัตตาขั้นสุด และหมดสมมติโดยเด็ดขาด. กรรมหรืออาการหนึ่งๆของสิ่งที่มีใจคน แต่เราสมมติกันว่าคนนั่นเอง, ผลกรรมก็คือปฏิบัติที่กระทอนออกมาตามควรของกรรมนั้นอีกต่อหนึ่ง, ถ้ากรรมมีใจของคน ผลกรรมก็มีใจไปตาม. ดีหรือชั่ว เป็นสมมติย่อยๆออกไปอีก ซึ่งสมมติให้แก่ลักษณะของผลกรรมชนิดหนึ่งๆ. ถูกอกถูกใจไม่ต้องทนทรมาน ก็เรียกว่าบุญหรือดี, ตรงกันข้ามก็เรียกว่าบาปหรือชั่ว, แต่ที่แท้ คนนั้นไม่มี มีแต่เกลียวหมุน. กรรมและผลกรรม ก็คือส่วนหนึ่งแห่งอาการหมุนของเกลียวนั้นนั่นเอง. ตัวอย่างแห่งการถอนสมมตินั้น เช่น

คน	ถอนสมมติออกแล้ว เหลือ	เนื้อ หนัง กระดูกและ ฯลฯ
เนื้อหนัง ฯลฯ	”	”
ธาตุผสม	”	”
ธาตุแท้	”	”
ส่วนย่อยของธาตุแท้	”	”

ธาตุผสมหลายธาตุ
 ธรรมชาติที่เป็นธาตุแท้
 ส่วนย่อยของธาตุแท้
 ธรรมชาติ ที่หมุนไปๆอยู่
 เป็นเกลียว ตามเหตุปัจจัย
 ที่ผลักดันกันมา.

นี่เป็นส่วนรูปหรือกาย.

คน	ถอนสมมติออกแล้ว เหลือ	จิตต์ที่คิดและรู้สึกได้
จิตต์	”	”
นามธรรมส่วนย่อย	”	”

นามธรรมย่อยๆที่เป็นส่วน
 ประกอบ ให้สำเร็จการคิด
 และความรู้สึก.
 ธรรมชาติฝ่ายนามธรรมที่
 หมุน ไป ๆ อยู่เป็นเกลียว
 ตามเหตุตามปัจจัย ทั้งภายใน
 และจากภายนอก ที่ผลักดัน
 กันกันมา.

นี่เป็นส่วนนามหรือใจ.

ทั้งส่วนกายและใจนี้ สมมติรวมกันอีกชั้นหนึ่ง ว่าคนชื่อนั้นชื่อนี้. ส่วน
 สภาพอันเป็นที่ดับ และหยุดหมุนเวียนของสมมตินี้ เรียกว่านิพพาน. ทั้ง
 กาย ใจ อันมีความหมุนเวียน และสมมติต่างๆที่สมมติเข้าที่อาการหมุน
 เวียนของมัน เช่นกรรม ผลกรรม นั่นก็ดี หรือพระนิพพานอันตรงกันข้าม
 กับสิ่งเหล่านั้นทั้งหมดก็ดี ล้วนเป็นอนัตตา. การที่เรียกสภาพอันเป็นความ
 ดับความหยุดของสิ่งทั้งปวงว่า พระนิพพาน นั่นก็เป็นคำสมมติเหมือนกัน.

การที่สมมตินี้ เป็นการจำเริญของภาษาพูดของมนุษย์ และจำเป็นสำหรับมนุษย์ที่ยังถอนสมมติไม่ได้ ยังรู้จักแต่ด้านโลก ที่ต้องใช้สมมติอย่างเดียวนั้น ที่จะทำให้ความเข้าใจกันด้วยคำพูด. สมมตินี้ ถ้าเป็นชั้นละเอียดลงหน่อย ก็เรียกว่า บัญญัติบ้างก็มี, เช่นบัญญัติว่า ชันธ ชาติุ อายุตนะ เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งๆ ของสมมติทั้งคูนทั้งแท่ง ว่าสัตว์ ว่าคน. สมมติชั้นหยาบที่สุด ก็คือนามชื่อที่ตั้งให้ ว่านาย ก. นาย ข. เป็นต้น. สมมติที่เ็นไปเพื่อความยึดถือ ก็คือสมมติที่มีความหมายไปในทางแสดงคุณลักษณะ เช่นสมมติว่า ลูก เมีย เงิน ทอง เป็นต้น.

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า อนัตตานั้นแสดงไปในทางความจริง, ส่วนกรรม ผลกรรม หรือคนผู้ทำกรรมและจะได้รับผลกรรมนั้น แสดงไปในส่วนสมมติ. (แต่เพียงเข้าใจไว้ด้วยว่า นามชื่อทั้งหมด ที่ให้แก่สิ่งใดส่วนหนึ่ง เช่นคำว่า คน กรรม นิพพาน เหล่านี้ก็ดี, หรือที่ให้แก่คุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นคำว่า อนัตตา ดี ชั่ว เหล่านี้ก็ดี ล้วนเป็นนามสมมติ หรือค่านามบัญญัติ เหมือนกันทั้งนั้น. แต่ว่าสมมตินามเหล่านี้ บางประเภท เป็นสมมติที่ให้แก่สิ่งนั้นๆ ด้วยอำนาจอุปาทาน หรือความหลงผิด. ส่วนอีกประเภทหนึ่งนั้น เป็นความจริง ให้ด้วยปัญญาที่มองเห็นสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริงแล้วเท่านั้น. เพราะฉะนั้น เพื่อกันความพินเฟื่อ เราควรจำกัดความหมายของคำที่จะใช้ให้แน่นอนเสียก่อน คือสมมติที่ใช้ไปด้วยความหลงผิด หรือความรู้สึกอย่างโลก ๆ นั้น จะเรียกว่า สมมติตามเดิม, ส่วนสมมติที่ใช้ไปด้วยความรู้สึกที่แจ่มแจ้ง อย่างธรรม นั้น จะเรียกว่า บัญญัติ. ตัวอย่างเช่น คำว่า นาย ก. นาย ข. คน สัตว์ ลูก เมีย เงิน ทอง ฯลฯ เหล่านี้ เป็นสมมติ. ส่วนคำว่า ชาติุ ชันธ อายุตนะ อนัตตา ทุกข์ นิพพาน ฯลฯ เหล่านี้ เป็นบัญญัติ.

บางคำ คำเดียวกัน ใช้ในที่ต่างกัน ความหมายแยกไปได้สองอย่าง เช่นคำว่า กรรม ถ้าผู้กล่าวถือเสมือนเป็นทรัพย์สินสมบัติอะไรของตนอย่างหนึ่ง ก็เป็นสมมติ, ถ้ากล่าวในฐานะเป็นชื่อของกฎความจริงอย่างหนึ่ง ก็เป็นบัญญัติ เช่นเดียวกับคำว่า จันท์ ว่า ธาตุ นั้น เหมือนกัน. ผู้ศึกษาควรกำหนดความแตกต่างในส่วนนี้ให้ดี, และคำๆ หนึ่ง อาจให้มีความหมายทั้งสองแง่อย่างนี้ ได้แทบทั้งนั้น).

การที่ถามว่า หลักกรรมกับหลักอนัตตาคัดกันหรือไม่ นั่น ย่อมตอบได้ทันทีว่า ไม่คัดกัน. หลักกรรม คือหลักอันว่าด้วยกฎความจริงเรื่องการกระทำ และผลกระทอนของการกระทำ. ตัวกรรมนั้น คือตัวกระทำ หรือตัวการเคลื่อนไหว เป็นอาการอันหนึ่งของนามรูปที่กำลังหมุนไปๆ. ผลกรรมนั้น คือตัวปฏิกิริยาที่กระทอนออกมา เป็นเหมือนเงาของกรรมที่ประจำกันอยู่กับกรรมนั่นเอง. ตัวกรรมและผลกรรมนี้ ตามความจริงแล้วก็เป็นสักว่า ธรรม อันหนึ่ง (คือสิ่งๆหนึ่ง) ซึ่งเป็นเพียง อาการของนามรูป. เมื่อนามรูปเป็นอนัตตามีใช่ตัวตนแล้ว กรรมและผลกรรม ก็ย่อมเป็นอนัตตาด้วย. ตามความจริง มันจึงเป็นอนัตตา. แต่คนเราไม่ได้ถือเอาในด้านจริง ไปถือเอาด้านเท็จ คือนามรูปเป็นตัวเรา, กรรมและผลกรรม ก็เลยถูกยึดถือให้เป็นตัวตนของเราขึ้นมาด้วย ยึดถือมันเหมือนกับบุคคลหรืออะไรอย่างหนึ่ง ซึ่งมีเจตนาคอยจ้องให้ผล คอยจ้องล้างจ้องผลลาญ หรือคอยให้รางวัล (หนักเข้าก็คล้ายกับตัวพระเป็นเจ้าของเจ้าที่คอยเฝ้าดูโลก) ทำให้เกิดความกลัว หรือความหวังอย่างมาก นั่นก็เพราะความยึดถือนั่นเอง. กรรมและผลกรรมที่ถูกมนุษย์ลบล้างด้วยตัณหาและความเห็นผิดเช่นนี้ ก็ถูกเห็นเป็นอัตตาไป ทั้งที่ความจริงมันเป็นอนัตตา. สำหรับพวกอนัตตา หรือหลักอนัตตาเองนั้น เป็นความจริงขั้นที่เกิดปัญญาสูงเสียแล้ว จึงถูกลบล้างเล่นเช่นนั้นไม่ได้ เป็นกฎความจริงที่รอบง่าถึงทั้งปวง ไม่ยกเว้นอะไรเลย. ไม่

ขัดกับกรรม เพราะว่ากรรมก็เป็นอนัตตาเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์นั่นเอง. แต่การที่ใครไปเห็นกรรมเป็นอนัตตา หรือของอนัตตาไปนั้น ย่อมไม่ทำให้ความจริงเปลี่ยนไปได้เลย. เขาเห็นอนัตตาเมื่อไร ก็รู้จักกรรมในด้านสูงได้เอง.

เมื่อกรรมเป็นอนัตตาดังนี้แล้ว การที่ถามว่าถ้าเป็นอนัตตาแล้ว ทำไมจึงมีดีมีชั่ว แก่ผู้ทำนั้น ก็เพราะไม่รู้อีกว่า แม้ตัวดีตัวชั่ว นั้นก็เป็นอนัตตาอีกเหมือนกัน เพราะคำว่าดีว่าชั่ว เป็นเพียงคำบัญญัติที่บัญญัติให้แก่อาการหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่ากรรม เท่านั้น. ผู้ทำดีทำชั่ว จะมีได้ก็แต่เมื่อมองอย่างสมมติ หรือยึดถือด้วยอวิชชาเท่านั้น. ถ้ามองด้วยวิชชา หรือเพิกสมมติได้แล้ว ไม่มีใครที่เป็นผู้ทำดีทำชั่วเลย. มีแต่เกลียวที่กำลังหมุนไปๆ หมุนไปๆ ประกอบด้วยลักษณะและอาการต่างๆ ตามนัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น. เมื่อตัวผู้ทำ เป็นคนเพียงสักว่าสมมติให้ ดั่งนี้แล้ว ตัวผู้ที่รับผลดีผลชั่ว ก็เช่นเดียวกันอีก คือมีตัวต่อเมื่อกล่าวอย่างสมมติ, แต่จะไม่มีตัวเลย ในเมื่อกล่าวอย่างความจริง. จึงสรุปกล่าวได้ง่ายๆแต่ค่อนข้างจะฟังยากว่า

การกระทำหรือกรรมนั้น มีอยู่เสมอ

กรรมนั้นๆ ก็ได้ทำไปเสร็จแล้ว อยู่เสมอ

แต่ตัวผู้ทำ หรือผู้รับผลของการกระทำนั้น หามีไม่เลย แม้แต่ขณะเดียว.

อธิบายว่า จะโดยสมมติหรือวิมุติ (คือยึดถือหรือหมดยึดถือ)ก็ตาม กรรมนั้นมิได้ทุกเมื่อ. แต่สำหรับความรู้สึกว่า บุคคลผู้กระทำและรับผลนั้น มีแต่ฝ่ายสมมติหรือยึดถือเท่านั้น, ในฝ่ายวิมุติหรือหลุดพ้นไม่ยึดถือนั้น หามีบุคคลเช่นนั้นไม่. นี้เพราะว่าคำว่าคนหรือบุคคลนั้นไม่มีตัวจริงที่จริงแท้. มีตัวแต่ในด้านที่สมมติมันขึ้น โดยฝีมือของอวิชชา. มันสมมติให้ “เกลียว” ทั้งเกลียวนั้นแหละ เป็นตัวคน. ส่วนกรรมนั้น มีตัวจริง ในเมื่อบ่งถึง

อาการ ของสิ่งที่มีใจคนนั่นเอง. แต่ว่าคนนั้นอาจไปสมมติเข้าเอากรรม ให้เป็นกรรมชนิดสมมติขึ้นมาอีกชั้นหนึ่งก็ได้ คือให้เป็นกรรมของตน กรรม ที่ทำอันตรายหรือให้รางวัลแก่ตน. เพราะฉะนั้น กรรมมีได้ทั้งตัวจริง และ ตัวที่ถูกสมมติเข้า, และเพราะเหตุนี้เอง ในด้านสมมติก็มีกรรม ในด้าน วิมุติหรือความจริงก็มีกรรม, แต่ระวังให้คิดเถิด หาใช่กรรมอันเดียวกันไม่. กรรมอันหนึ่ง ถูกมิจฉาทิฏฐิลูปคลำ, อีกอันหนึ่ง ไม่ถูกลูปคลำ. กรรม เฉยๆหรือกรรมดีกรรมชั่ว ที่ใครยึดถือเอาเป็นของตน หรือเป็นตัวตน ที่จะ ทำอันตรายหรือให้รางวัลแก่ตน นั่นคือกรรมที่ถูกลูปคลำ หรือถูกสมมติเข้า. และกรรมพวกนี้เอง เมื่อฟังเผินๆ ทำให้รู้สึกว่ามันขัดกับหลักอนัตตา. เมื่อ ถอนสมมติเสียแล้ว กรรมนี้ก็เป็นวิสุทธิ เป็นกรรม สักว่าการกระทำ เป็นเพียง อาการอันหนึ่งของธรรมชาติ (ทั้งฝ่ายนามและรูป) ที่หมุนเวียนไปล้วนๆ, ซึ่งถ้าไม่ยึดถือ มันก็ไม่เป็นคนขึ้นมาได้, แต่ถ้ายึดถือเข้าเมื่อใด ก็มีคนขึ้นมา เมื่อนั้น. จะยึดถือหรือไม่ยึดถืออยู่นั้น อยู่ที่ว่าในนามรูปนั้นมีวิชาลูปคลำ อยู่หรือไม่. จะยึดถือเมื่อใดนั้น อยู่ที่ว่าในนามรูปนั้น วิชากำลังทำงาน อยู่หรือไม่. สรุปความว่า คนผู้ทำกรรม และคนผู้รับผลกรรมนั้น มีก็ ต่อเมื่อกล่าวอย่างสมมติ, เมื่อกล่าวตามความจริง ไม่มี, (มีแต่กลุ่มของ ธรรมชาติที่ประชุมกันหมุนเวียนไปตามอำนาจเหตุปัจจัย ตามที่แยกให้เห็น แล้วข้างต้น). เมื่อคนผู้รับผลกรรมไม่มี กรรมนั้นดีหรือชั่ว ไม่มีปัญหา เพราะความอยู่เหนือความมีตัวมีตนเช่นนั้น ย่อมอยู่เหนือดีเหนือชั่วโดยประ การทั้งปวงด้วย, เหนือบุญเหนือบาปด้วยประการทั้งปวงด้วย. แต่อย่างไร ก็ตาม เราจะวินิจฉัยในข้อที่เรียกว่าดีหรือชั่วกันบ้างตามที่ควร เพื่อให้เข้าใจ ได้ชัดเจนขึ้นอีก ว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นแต่เพียงสมมติเท่านั้น มันมีความจริงเพียงใด.

คำว่าดีหรือชื่อนี้ จะเป็นอย่างแท้หรืออย่างเทียมก็ตาม ล้วนแต่เป็น สมมติทั้งนั้น. ที่เป็นอย่างเทียม ก็คือที่เข้าใจผิดว่าดีหรือชั่ว. ลูกเมีย

ของใครก็ตาม ใครก็มักจะว่าดีกว่าคนอื่นเสมอ ทั้งที่ความจริงหาได้ดีกว่า หรือดีไม่. คนบางคน ของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตนแล้ว ย่อมชั่วทั้งนั้น มีดี แต่ของตน หรือของพวกของตนเท่านั้น. คนพวกนี้ อวิชาลูปคลำเอาหนัก เกินไป ถึงกับเรียกได้ว่าลูปศีร์ษะ. ดีหรือชั่วของคนพวกนี้ เรียกได้ว่า เป็นอย่างปลอมหรือเทียม หรือเท็จทั้งนั้น ทั้งที่ไม่ต้องเอาหลักอนัตตาเข้ามา จับ มันก็เป็นสมมติที่แดงโรยอยู่แล้ว. ส่วนดีชั่วที่เป็นไปตามหลักที่ว่าถูกต้อง หรือยุติธรรมแท้จริงนั้น เรียกว่าดีชั่วที่เป็นอย่างแท้ในที่นี้. แต่ถึงกระนั้น มันก็ยังเป็นเพียงสมมติอยู่นั่นเอง. ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า กรรมหรือผล กรรม เป็นเพียงอาการหนึ่งๆ แห่งอาการทั้งหลายทั้งสิ้น ของธรรมชาติ ล้วนๆ ที่หมุนไปเป็นเกลียว. ถ้าอาการนั้นๆ ให้เกิดปฏิกิริยาชนิดที่เราเรียก กันว่า เจ็บปวด แก่นหรือแก่ผู้อื่น (ในเมื่อเรียกอย่างสมมติ), เราเรียกว่าชั่วหรือบาป, ถ้าให้เกิดตรงกันข้าม เราเรียกว่าดีหรือบุญ. ความหมาย ของคำว่า ดี ชั่ว บาป บุญ เลยไปตกอยู่ที่ เจ็บปวดทรมาน หรือสนุก สนานเพลิดเพลิน ของปฏิกิริยานั้นๆ เสียแล้ว. ความเจ็บปวด หรือสบาย นั้น ก็อย่างเดียวกันนั้นอีก คือเราต้องสมมติให้ และเอาความตัดสินของ อวิชาเป็นเกณฑ์ สมมติเรียกว่า เจ็บปวด หรือสนุกสบายเพลิดเพลิน. ถ้า ไม่แยกสมมติดังนี้ มันเป็นเพียงปฏิกิริยาล้วนๆ เสมอกันเสีย ไม่แปลกกัน. ผลกรรมหรือปฏิกิริยาทั้งหลายที่กระท้อนออกมา นั้น ถ้าไม่ได้กระท้อนเข้ามา ในวงสมมตินี้แล้ว มันจะไม่มีดีชั่ว หรือสุขทุกข์เลย. อาการหมุนของ ธรรมชาติล้วนๆ บางอาการที่เราเรียกว่ากรรมนั้น มักกระท้อนปฏิกิริยาออก มาตามกฎธรรมชาติเท่านั้น ไม่มีความหมายสำหรับธรรมชาติอย่างใดมากไป กว่าว่า เป็นเพียงปฏิกิริยาที่กระท้อนออกมา. แต่พอตกมาถึงอวิชาและ อุปาทาน ความหมายก็เกิดขึ้น ตามแต่ที่มันจะบันดาลให้เกิดสมมติคำใดขึ้น. และทั้งหมดนี้ ต้องมีอวิชาและอุปาทานหนุนหลังอยู่ตลอดทั้งแนว จนกว่าจะ

เลิกหลุดจากอุปาทาน. เพราะฉะนั้น การสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ท่านจึงใช้คำสั้นๆเกี่ยวกับอุปาทานอย่างเดียวกันนั้นก็พอแล้ว เช่นกล่าวว่า“จิตต์หลุดพ้นจากอุปาทาน” เช่นนี้หมายถึงการสำเร็จพระอรหันต์ และมีความหมายกว้างขวางครบถ้วนโดยประการทั้งปวง ที่เกี่ยวกับ อวิชชา ตัณหา ทิฏฐิ และกิเลสอย่างอื่น ๆ อีกมากมาย และหมายถึงความที่ทุกข์ดับสนิทไม่มีส่วนเหลือ และผลแวดล้อมอย่างอื่นอีกด้วย ซึ่งล้วนแต่เป็นสมมติด้วยกันทั้งนั้น. ถ้าไม่มีอุปาทานอย่างเดียวกันนั้น ก็จะไม่มีความดีชั่ว บาปบุญ สุขทุกข์ กรรมและผลกรรมเลย. ผู้หมดอุปาทานคือพระอรหันต์ ไม่มีกรรม ไม่ทำกรรม, สิ่งที่ท่านทำเป็นเพียงกิริยา หรือ“การเคลื่อนไหว”ล้วนๆ ไม่เรียกได้ว่ากรรม เพราะไม่มีอุปาทานอันเป็นเหตุให้ทำ และให้ทำด้วยยึดถือว่าทำนั้นทำนี้. มันจึงมีแต่“การเคลื่อนไหวอันบริสุทธิ์แท้.” บริสุทธิ์นั้น นอกจากไม่ชั่วแล้ว ต้องไม่ดีด้วย คือพ้นดีขึ้นไปอีก จนอยู่เหนือการที่จะจัดว่าดีหรือชั่ว, ถ้ายังเรียกว่าดีอยู่เพียงใด ยังถูกตัดหาอุปาทานลูปคลำเล่นอยู่เพียงนั้น หาใช่บริสุทธิ์ตามความหมายอันแท้จริงในที่นี้ไม่. เพราะฉะนั้น ดีชั่ว ก็ยังอยู่ในพวกที่ไร้ความจริง เป็นเพียงสมมติดูอยู่นั่นเอง.

ที่ว่าดีนั้น มีขึ้นมาได้เพราะอุปาทาน ที่เราสมมติหรือยึดถือกันว่าดี. ถ้าเข้าใจว่าไม่ดี มันก็ดีขึ้นไม่ได้. อุทาหรณ์ทางวัตถุ เช่นเรื่องเพชรพลอยกับไก่ ที่เห็นว่าข้าวสารเม็ดเดียว ยังจะดีกว่าเพชรเม็ดนี้. ทางใจ ก็เช่นบางคนเห็นอยู่ชัดเจนแล้วว่า ความหลุดพ้นไปจากโลกนั้น เขาเห็นว่าสู้อยู่ในโลกนี้ไม่ได้ สนุกกว่า ดีกว่า. เป็นบ่าวกิเลสมีรสมีชาติดีกว่าชะนะกิเลส ดังนี้ เป็นต้น. เมื่อจะพูดให้หมดกันจริงๆแล้ว จะพูดว่าสิ่งทั้งหลายมีแต่ **ดีกับชั่ว** นั้นยังไม่พอ. ยังต้องมีอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า อยู่เหนือวิสัย หรือพูดไม่ได้บัญญัติไม่ได้ ว่าดีหรือชั่ว คืออยู่เหนือดีกับชั่วนั้นเอง, มีใช้อยู่ระหว่างดีกับชั่ว ซึ่งความจริง สิ่งที่อยู่ระหว่างดีกับชั่วนั้นไม่มี

เพราะอาจจัดเป็นดีหรือชั่วได้อย่างหนึ่งเสมอ ตามแต่ความรู้สึกและความยึดถือของผู้นั้นเป็นคนๆไป, และเพราะว่า สิ่งที่ไม่มีดีอะไร เราก็ยอมเรียกว่าไม่ดี หรือชั่วอยู่แล้ว. ด้วยเหตุตั้งว่ามานี้ คดีกับชั่ว จึงเป็นพวกสมมติและบัญญัติเท่านั้น. เพราะฉะนั้น จึงเป็นการไม่แปลก ที่ถ้ามีการยึดถือว่ามีตัวเราผู้ทำกรรมแล้ว ย่อมจะมีการยึดถือว่ากรรมดีชั่ว เป็นธรรมดา ด้วยเหตุว่าก่อนแต่จะทำการใดลงไป ย่อมยึดถือว่าอย่างไรดี อย่างไรชั่ว อยู่ก่อนแล้ว, มิฉะนั้น ก็ทำการไม่ได้ ไม่เป็นกรรม. เมื่อยึดถือว่ามีผู้ทำกรรมดีชั่วแล้ว ย่อมมีการยึดถือว่ามีตัวได้รับผลกรรมดีชั่วนั้นด้วย, มิฉะนั้นก็ไม่ทำ และถึงทำ ก็ไม่เป็นกรรมนั่นเอง. การทำกรรมดีชั่ว และการได้รับผลดีชั่ว จึงมีในด้านสมมติด้วยกันเท่านั้น.

สมมติ หรือพื้นสมมติคือวิมุติก็ตาม ทั้งสองอย่างนี้ล้วนแต่เป็นอนัตตา. แต่คนเราอาจมีความหลงผิด ยึดถือให้เป็นอัตตา ทั้งสมมติและวิมุติก็ได้. ที่ยึดถือว่าอัตตาในสังขารทั้งหลายด้วยความงมงายนั้น เป็นธรรมดาอยู่แล้ว, แต่ที่ยึดถือวิมุติหรือวิสังขาร ว่าเป็นอัตตานั่น ก็อาจมีได้ เพราะความหลงผิดยังเหลืออยู่อย่างละเอียด. หมอดอวิชาสิ้นเชิงเมื่อใด ก็ถอนอัตตาออกหมดได้ คงเหลือแต่ธรรม หรือธรรมชาติล้วนๆ; ซึ่งพวกหนึ่งหมุนเวียนและแตกดับ และอีกพวกหนึ่งไม่หมุนเวียน และไม่แตกดับ, ไม่ยึดถืออะไรเอาเป็นของตน เพราะหมดความยึดถือเสียแล้ว. ในภุมินีเอง หรือในขั้นนี้เอง ผู้เห็นเช่นนั้น ย่อมเห็นได้ด้วยตนเองว่า กรรมดีกรรมชั่วนั้นก็อยู่ที่สมมติและหมุนเวียน เป็นมาษาเช่นเดียวกับตัวคนผู้ทำกรรมดีกรรมชั่วนั้นเหมือนกัน. กรรมดีอย่างสูงสุด ก็ให้ผลเพียงเข้าถึงสวรรค์หรือพรหมโลก ซึ่งยังเป็นพวกสังขาร เป็นขณะของเกลียวหมุนเท่านั้น. เพราะฉะนั้น **กรรมดีกรรมชั่ว จึงมิได้แก่คนผู้ทำ ทั้งที่เป็นอนัตตาด้วยกันทั้งสองฝ่าย.** ปิดความ

ยึดถือออกเสีย ก็ไม่มีกรรมดีกรรมชั่ว ไม่มีคนผู้ทำ. มีแต่ธรรมชาติล้วนๆ เท่านั้น หมุนไปๆ และหยุดหมุนในที่สุด ไม่มีตัวผู้เกิด ผู้แก่ ผู้ตาย, ไม่มีผู้ทำกรรมและรับผลกรรม. ถ้าเราจะปิดสมมติจะเพาะที่ตัวคนผู้ทำ ยังคงยึดถือไว้ที่ส่วนกรรมและผลกรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นคั่งงำกันอยู่เรื่อยไป เพราะความจริงนั้น มันปนอนัตตาทั้งคนผู้ทำ และกรรมพร้อมทั้งผลที่เขาทำ ดังที่กล่าวมาแล้วอย่างยืดยาว.

ที่นี้อาจมีปัญหาก่เกิดขึ้นมาว่า ถ้าอะไรๆเป็นอนัตตาหมดแล้ว เราจะพยายามทำดีกันไปทำไม นอนหรือฆ่าตัวตายเสียเลยไม่ดีกว่าหรือ. ข้อนี้ผู้ถามยังไม่ได้ถาม, ถ้าจะตอบก็ต้องเป็นอีกเรื่องหนึ่ง.

การเกิดใหม่

บัดนี้ จะได้ข้ามไปยังปัญหาที่ว่า การเกิดใหม่คืออะไรสืบไป. ซึ่งมิใช่ปัญหาที่ยืดยาวอะไรเลย.

เมื่อตอนสมมติออกเสีย และไม่มี ตัวคน ตัวสัตว์ คงมีแต่ธรรมชาติล้วนๆสองพวก, พวกหนึ่งหมุนเวียน อีกพวกหนึ่งหยุดสงบคือนิพพาน ดังนี้แล้ว การเกิด และการตาย ก็ไม่มี ซึ่งการเกิดใหม่ก็ไม่อาจมีอีกต่อไปด้วย. การเกิดที่มีขึ้น และกำลังมีอยู่นี้ เพราะไปยึดถือเอาอาการอันหนึ่งของเกลียวหมุน ให้เป็นการเกิด อันหนึ่งให้เป็นการตาย และอาการที่เวียนกลับไปถึงอาการแรกอีก ว่าการเกิดใหม่สลัดกันไปไม่มีที่สิ้นสุด จึงมีวิภูฏสงสารขึ้น, ได้แก่ การเวียนเกิดเวียนตายอันไม่รู้สิ้นสุด. เปรียบเหมือนนำกลายเป็นไอไปหมด เรียกว่ามันตายก็ได้ ครั้นมันไปเป็นเมฆฝน และกลับตกลงมาอีก เรียกว่ามันมาเกิดใหม่ ก็ได้คู่กัน. เมื่อใดหมดเหตุหมดปัจจัย ที่ทำให้หยุดเข้าใจผิด เช่นนั้น การเกิดและการตายก็ไม่มี เกลียวหมุนของอวิชชาที่ขาดออก หรือหักลง หมุนอีกไม่ได้ ทุกข์ก็ไม่มีอีกต่อไป. ครั้นต่อจากนั้นไป ปัจจัยที่ทำให้มันหมุน ก็หมดลงไปอีก สังขารกลุ่มนั้นดับสนิทไป ไม่มีการหมุนอีก

ไม่มีเชื้อเหลืออยู่สำหรับก่อภพ เป็นการดับครั้งสุดท้าย. เกลียวหมุนของ
 ซากที่เหลืออยู่บ้าง ก็หยุดหมุนเป็นครั้งสุดท้าย. การดับอันแรกได้แก่ดับ
 อวิชชา เป็นพระอรหันต์ยังมีชีวิตอยู่. ดับอันหลัง รูปกายและนามกายดับ
 อีกครั้งหนึ่ง หมดเชื่อกันพอดี. การดับอวิชชาของครั้งแรกนั่นเอง เป็นเหตุ
 ให้หมดตัณหาอุปาทาน อันเป็นเหตุให้ต่อภพต่อชาติ ซึ่งทำให้มีการดับของ
 รูปกายและนามกาย อันเป็นการดับครั้งที่สอง. อาการอันนี้ จะเปรียบกับ
 สิ่งใดได้ยากมาก ถ้าจะเปรียบพอรู้ความ การดับอันหลังก็เท่ากับการที่ฝน
 นั้น หมดเหตุหมดปัจจัย เช่นหมดธาตุไฮโดรเจน กับออกซิเจน ที่จะประกอบ
 กันเข้าเป็นน้ำฝนเป็นต้น. แต่การหมดเหตุหมดปัจจัยเช่นของน้ำฝนนี้ เป็น
 ฝ่ายรูปธรรมล้วน อันไม่อาจมีขึ้นได้เพราะเหตุสักว่าการหยุดเข้าใจผิดอย่าง
 เดียว ซึ่งเป็นฝ่ายนามธรรมล้วน. แต่พอที่จะกำหนดความดับเป็นสองชั้นได้
 เหมือนกัน, คือครั้งแรกดับความเข้าใจว่าฝนเกิดหรือฝนตาย คือตกและหยุด
 ตก, เพราะเหตุที่ได้มาทราบว่าเป็นฝนนั้นมีตัวจริงไม่ มีแต่เกลียวแห่งความ
 หมุนเวียนของธาตุย่อยๆ เช่นไฮโดรเจน และออกซิเจนเป็นต้นเท่านั้น, คน
 ไปหลงสมมติเข้าที่อาการตอนหนึ่งของเกลียวอันนี้ คืออาการตอนที่ฝนน้ำ
 หล่นลงมาซ่าๆว่าเป็นฝน จึงเลยมีฝนตก ฝนหยุดตก. ถ้าไปมองที่ความ
 จริง คือเกลียวแห่งการหมุนเวียนทั้งหมดของมันแล้ว จะพบแต่เพียงว่า ธาตุ
 ย่อยๆหลายๆอย่างเหล่านั้น แสดงปรากฏการณ์ของมันในรูปต่างๆกัน ด้วย
 อำนาจแห่งเหตุปัจจัยบังคับมันเท่านั้น. เมื่อเข้าใจถึงขั้นนี้ ความยึดถือว่าฝน
 ว่าตก หรือว่าแล้ง ก็หมดไป. ขั้นต่อไป อยากรจะเปรียบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่ง
 ลึกเข้าไปชั้นหนึ่งอีก, ได้แก่ขั้นที่ว่า แม้ว่าธาตุย่อยๆเหล่านั้น ที่หมุนเวียนด้วย
 การแสดงอาการต่างๆกัน มันก็หาใช่ธาตุที่มีตัวตนเป็นธาตุเช่นนั้นๆไม่ เมื่อ
 ถ้าสามารถแยกออกเป็นส่วนย่อย ก็จะพบอีกว่า มันเป็นเพียงเกลียวของอะไร
 ลักสายหนึ่งเหมือนกันเป็นแน่ เช่นเดียวกับที่ที่แรกเราเข้าใจว่าเป็นฝน ต่อมา

พบว่าเป้นเพียงเกลียวของความหมุนเวียน ของธาตุย่อยๆเหล่านั้นเท่านั้น. ฝน
 เป้นมาหาที่เราหลงเห็นเป้นฝนขึ้นมาเองฉันใด ธาตุเหล่านั้น ก็จักเป้นเพียง
 มาหาฉันนั้นเหมือนกัน หากแต่ว่าวิทยาศาสตร์ของมนุษย์เราในเวลานี้ ยังค้น
 มันไม่ได้ลึกลงไปยิ่งกว่านั้นเท่านั้นเอง, แต่อย่างไรก็ตาม ก็คงพบว่าธาตุแท้
 เหล่านั้นประกอบขึ้นด้วยปริมาณของมัน ซึ่งปริมาณหนึ่งๆประกอบด้วยที่ว่าง,
 โปรตอน, และอิเล็กตรอน, ซึ่งเมื่อเป้นดั่งนั้น ก็พอจะกล่าวได้ชั้นหนึ่งก่อน
 ว่า ธาตุแท้หนึ่งๆ ก็คือเกลียวหมุนของส่วนประกอบของมันนั่นเอง. ความ
 เข้าใจว่าธาตุนั้นธาตุนี้ ก็ดับไปอีกชั้นหนึ่ง ต่อจากความเข้าใจว่าฝน ที่ได้เคย
 ดับมาชั้นหนึ่งแล้ว โดยทำนองเดียวกัน. เพราะฉะนั้น ฝนจึงไม่มี. การตก
 และการแล้ง ของฝน ก็ไม่ควรจะมีด้วย. มีแต่“เกลียว แห่ง ความ หมุน-
 เวียนของธรรมชาติล้วนๆ” เท่านั้น.

อะไรเกิด อะไรตาย อะไรเกิดใหม่ ท่านย่อมตอบได้เอง. เมื่อตอบ
 ได้ดั่งนั้น ท่านก็ตอบได้สืบไปเองอีกว่า การเกิดคืออะไร การตายคืออะไร
 และการเกิดใหม่คืออะไรอีกด้วย.

ยังไม่เข้าใจตอนไหน ยินดีรับคำถามใหม่เสมอ.

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

เขียนมา — ไม่ต้องตอบ

การฟังเทศน์ ผมเห็นว่าผู้ตั้งใจไปฟังเทศน์ จะได้บุญทุกคนและทุกคราว ไม่ว่าจะจำได้น้อย
 หรือมาก หรือไม่ได้เลย แม้จะไปหลับจนพระเทศน์จบก็ได้บุญ เพราะการเคารพในพระพุทธ
 พระธรรม พระสงฆ์. อย่างน้อยได้รับความอึดอัดอึดใจ ตลอดจนได้พบสนทนากันในหมู่
 เพื่อนบ้าน. ส่วนการจำได้มากน้อย เป้นเรื่องของปัญญาต่างหาก เราควรช่วยกันส่งเสริมให้
 มีคนชอบฟังเทศน์ ดีกว่าติเตียนคนฟัง. แต่ถ้าขณะฟังเทศน์มีใครทำไม่เหมาะสม เช่นตะบัน
 หมาก หรือคุย หรือสูบบุหรี่ เราควรขอร้องให้หยุด. ถ้าพาเด็กไปร้องไห้ ขอให้เขาพาออก
 นอกชุมนุมชั่วคราว เท่านั้นก็พอ ดีกว่าดูละครการพระนันทนเป้นไหนๆ.

— ขุนอภัยรสรณ์ บ้านโนน อุดรธานี.

พุทธประวัติจากพระโอษฐ์

โดย อ. ป.

เป็นหนังสือพุทธประวัติ ที่เป็นคำตรัสเล่าของพระองค์เอง รวบรวมจากพระบาลีไตรปิฎก เฉพาะตอนที่เป็นพุทธประวัติ ท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว จะทราบว่า พุทธประวัติที่เป็นแก่นแท้ พระพุทธเจ้าทรงเล่าประวัติของพระองค์ไว้ มีอย่างไรบ้าง.

ราคาเล่มละ ๑ บาท ค่าส่ง ๒๐ สตางค์

พิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดี (๖๐ ปอนด์) เป็นเนื้อหนังสือ ๓๓ ยก มีปทานุกรมคำสำคัญ พร้อมทั้งบรรพชกรรมท้ายเล่ม. มีภาพพระพุทธรูปเมืองสารนาถ ปางประกาศัมมจักกั, สถานที่ประสูติที่สวนลุมพินี, วิหารพุทธคยา, พระพุทธรูปปางทศกิริยา.

หนังสือที่มีจำหน่ายที่คณะธรรมทาน

- หนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ปีที่ ๕ - ๖ - ๗ - ๘ - ๙ ปีละ ๑ บาท (ทั้งค่าส่ง)
 - พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ โดย อ.ป. เล่มละ ๑ บาท (ค่าส่ง ๒๐ สต.)
 - การปฏิบัติธรรม โดย พุทธทาสภิกขุ „๒๕ สตางค์ („ ๖ „)
 - พุทธศาสนาเบื้องต้น โดย นายธรรมทาส „๑๐ สตางค์ („ ๔ „)
 - พุทธศาสนา วิชาสำหรับชีวิตมนุษย์ (คำอธิบายอริยสัจสี่ สำหรับคนหนุ่ม) โดยนายธรรมทาส เล่มละ ๒๐ สตางค์ (ทั้งค่าส่ง)
- หนังสือเหล่านี้ ผู้บำรุงหนังสือพุทธศาสนาสั่งซื้อ ไม่ต้องเสียค่าส่งทางไปรษณีย์ ส่งเงินไปเฉพาะค่าหนังสือเท่านั้น.